

SABIEDRISKO
PAKALPOJUMU
REGULĒŠANAS
KOMISIJA

Ziņojums par tirgus analīzi

par Eiropas Komisijas 2003.gada 11.februāra ieteikumā 2003/311/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK, minētajiem tirgiem:

Nr.3 - fiziskām personām publiski pieejami vietējās vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;

Nr.5 - juridiskām personām publiski pieejami vietējās vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā.

2016.gada 15.decembris

Rīga

Saturs

Saturs	2
Tabulas	4
Attēli	4
Kopsavilkums	5
1. Ievads	7
1.1. Juridiskais ietvars.....	7
1.1.1. Elektronisko sakaru likums	8
1.1.2. Noteikumi	9
1.1.3. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību.....	10
1.1.4. EK direktīvas un ieteikumi	10
1.2. Ieteikumi par tirgiem	11
1.2.1. Ieteikums 2003	11
1.2.2. Ieteikums 2007	12
1.2.3. Ieteikums 2014	12
2. Tirgus Nr.3 un Tirgus Nr.5 pirmās kārtas analīze un rezultāti.....	13
3. Tirgus Nr.3 un Tirgus Nr.5 otrās kārtas analīze un rezultāti.....	14
4. Konkrētie tirgi	15
5. Tirgus definēšana	16
5.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums (Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tīrgū)	16
5.1.1. Vai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi un izsaukumi uz publisko mobilo telefona tīklu, kas nodrošināti fiksētā vietā veido vienotu tirgu?.....	16
5.1.2. Vai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi un balss telefonijas pakalpojumi, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā veido vienotu tirgu?	18
5.1.3. Vai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi un balss pārraides nodrošināšana publiskajā internetā veido vienotu tirgu?	20
5.1.4. Vai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi un mobilās balss telefonijas pakalpojumi veido vienotu tirgu?	21
5.1.5. Vai izsaukumi uz īpašiem numuriem ir iekļauti Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tīrgū?.....	32
5.1.6. Vai starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksēta vietā ir iekļauti Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tīrgū?	33
5.2. Geogrāfiskā mēroga novērtējums	34
5.3. Tirgus definēšanas rezultāti	34
5.4. Situācija tirgos	34

5.5.	Tirgus dalībnieki	39
6.	Trīs kritēriju tests	40
6.1.	Šķēršļi iekļūšanai tirgū.....	41
6.2.	Tirgus attīstība (dinamika).....	42
6.3.	Konkurences tiesību pietiekamība	44
6.4.	Trīs kritēriju testa rezultāti.....	44
7.	Saistības.....	44
8.	Nacionālā konsultācija	45
9.	Konkurences padomes viedoklis	45
10.	Konsultācija ar EK un citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem	45

Tabulas

Tabula 1. Iekšzemes izsaukumu tarifi EUR/min (ar PVN)	16
Tabula 2. Iekšzemes fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tirgus daļas pēc ieņēmumiem 2010-2015	22
Tabula 3. . Fiksētās bass telefonijas tirgus daļas pēc iekšzemē nodrošinātā pakalpojuma apjoma minūtēs 2010-2015	22
Tabula 4. Iekšzemes balss telefonijas ieņēmumi (EUR) 2010-2015.....	28
Tabula 5. Iekšzemes balss telefonijas abonentu skaits 2010-2015.....	29
Tabula 6. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojuma apjoms (min) 2010-2015	29
Tabula 7. Vidējie ieņēmumi no viena abonenta gadā (EUR) 2010-2015.....	29
Tabula 8. Vidējie ieņēmumi par vienu iekšzemes izsaukuma minūti (EUR centos) 2010-2015	29
Tabula 9. Vidējais viena galalietotāja gada laikā norunāto iekšzemes izsaukumu minūšu skaits 2010-2015	31
Tabula 10. Komersantu ieņēmumi un tirgus daļas no iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas 2015.gadā	36
Tabula 11. Komersantu noslodze un tirgus daļas no iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas 2015.gadā	37
Tabula 12. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus dalībnieki.....	39
Tabula 13.Iekšzemes fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tirgus komersantu tirgus daļas pēc ieņēmumiem 2010-2015	42
Tabula 14. Iekšzemes fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tirgus komersantu tirgus daļas pēc nodrošinātā pakalpojuma apjoma 2010-2015	43
Tabula 15. Iekšzemes fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tirgus komersantu tirgus daļas pēc abonentu skaita 2010-2015	43

Attēli

Attēls 1. SIA "Lattelecom" VoIP un tradicionālās balss abonentu skaits	18
Attēls 2. Vidējais savienošanas laiks, salīdzinot starp SIA "Lattelecom" izmantotajām tehnoloģijām	19
Attēls 3. Nesekmīgo savienojumu īpatsvars procentos	25
Attēls 4. Vidējā runas pārraides kvalitāte ballēs.....	26
Attēls 5. Vidējais savienošanas laiks sekundēs	27
Attēls 6. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojuma ieņēmumu, vidējā tarifa, abonentu skaita un sniegtā pakalpojuma apjoma izmaiņas 2010-2015	30
Attēls 7. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus daļas pēc ieņēmumiem 2010-2015	35
Attēls 8. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus daļas pēc noslodzes 2010-2015	35

Kopsavilkums

Ziņojums ir sagatavots par Ieteikumā 2003 minētiem Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgiem:

- Tirdzniecības Nr.3 - fiziskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- Tirdzniecības Nr.5 - juridiskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā.

Šī ir tirdzniecības analīzes trešā kārta. Savukārt pirmajā tirdzniecības analīzes kārtā, kas tika veikta 2006.gadā, tika analizēts Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus. Veiktās tirdzniecības analīzes rezultātā tika noteikts viens komersants - SIA "Lattelecom" - ar būtisku ietekmi abos analizētajos Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgos un ar 2007.gada 7.marta lēmumu Nr.50 un lēmumu Nr.52 tam noteiktas saistības, kuras stājās spēkā 2007.gada 1.jūlijā.

Otrās tirdzniecības analīzes kārtas, kas tika veikta 2011.gadā, rezultātā Regulators secināja, ka Ieteikumā 2003 minētajā Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū konkurences apstākļi nav būtiski mainījušies un Regulatoram nav nepieciešams atceļt, grozīt vai papildināt pirmās kārtas tirdzniecības analīzes rezultātā pieņemto 2007.gada 7.marta lēmumu Nr.50 un lēmumu Nr.52 par SIA "Lattelecom" atzīšanu par komersantu ar BIT, un par saistību piemērošanu.

Šobrīd ir spēkā EK ieteikuma par regulējamiem tirgiem trešā, 2014.gada 9.oktobra redakcija. Ieteikumā 2007 un Ieteikumā 2014 netika iekļauti Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgi, taču minēto tirgu svītrošana no Ieteikumiem neatceļ Regulatora pieņemtos lēmumus par komersanta noteikšanu par komersantu ar BIT un par saistību noteikšanu. Tā kā spēkā esošās saistības komersantam ar BIT ir noteiktas Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū, ir nepieciešams izvērtēt, vai nepieciešams atceļt, saglabāt vai papildināt esošās saistības Tirdzniecības Nr.3 un Tirdzniecības Nr.5.

Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū tika iekļauti izsaukumi uz publisko mobilo telefona tīklu, kas nodrošināti fiksētā vietā, mobilās balss telefonijas pakalpojumi un balss telefonijas pakalpojumi, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā.

Nemot vērā, ka Regulators konstatēja Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu aizvietojamību ar mobilās balss telefonijas pakalpojumiem, veiktās analīzes rezultātā tika secināts, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū nav konstatējams neviens elektronisko sakaru komersants ar būtisku ietekmi tirgū.

Tā kā Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus nav minēts Ieteikumā 2014, Regulatoram jāpārliecinās vai Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus atbilst trīs ieteikumā noteiktajiem kumulatīviem kritērijiem (trīs kritēriju tests).

Iekļaujot Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū arī fiksēto un mobilo tīklu operatoru nodrošinātos iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus, Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus uzskatāms par tirgu, kurā nepastāv komersanti ar būtisku ietekmi. Lai arī iekļūšanai Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū pastāv augsti šķēršļi, tirgū konkurē pietiekami daudz komersantu, veidojot efektīvu konkurenci. Nemot vērā, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus uzskatāms par tirgu ar efektīvu konkurenci, Regulators secina, ka *ex ante* (apsteidzoša) iejaukšanās šajā tirgū vairs nav nepieciešama un atsevišķos izņēmuma konkurences nepietiekamības gadījumos *ex post* (pēc fakta) konkurences tiesību piemērošana būtu piemērotāka.

Veicot trīs kritēriju testu, Regulators secina, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū nav nepieciešams piemērot *ex ante* (apsteidzošu) regulēšanu un, ka komersantam, kas atzīts par komersantu ar būtisku ietekmi šajā tirgū, nepieciešams atcelt visas noteiktās saistības.

1. Ievads

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators) regulē elektronisko sakaru nozari, lai maksimizētu galalietotāju labumu un, lai veicinātu ilgtermiņa konkurences attīstību un investīcijas. Galalietotāja labumu Regulators var maksimizēt veicot tādas darbības, lai elektronisko sakaru nozares tirgos valdītu atvērta, godīga un brīva konkurence. Galalietotājs saņems maksimālo labumu, ja par galalietotāju sacentīsies vairāki pakalpojumu sniedzēji, cenšoties pārliecināt galalietotāju ar zemu pakalpojuma cenu, augstu pakalpojuma kvalitāti un citiem galalietotājam svarīgiem pakalpojuma parametriem. Regulatora mērķis ir veicināt konkurenci, tomēr katrs Regulatora pieņemtais lēmums ievieš izmaiņas konkurences apstākļos un katras Regulatora iejaukšanās tirgū rada risku izraisīt neprognozētas izmaiņas tirgū ar nezināmu iznākumu. Tādēļ Regulatoram, pieņemot lēmumus, jāizvērtē vai potenciālais labums galalietotājam pārsniedz iespējamo kaitējumu ko nodara tā iejaukšanās tirgū.

1.1. Juridiskais ietvars

Lai veicinātu konkurenci elektronisko sakaru nozarē, Elektronisko sakaru likumā (turpmāk – ESL), nemit vērā Eiropas Savienības regulējumu, ir noteiktas Regulatora tiesības definēt konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus (tirgu definēšana), veikt definēto tirgu analīzi konkurences novērtēšanai šajos tirgos, noteikt elektronisko sakaru komersantus (turpmāk – komersants) ar būtisku ietekmi tirgū (turpmāk – BIT), kā arī piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt speciālas prasības (turpmāk – saistības) komersantiem, kuru ietekme konkrētajā tirgū atzīta par būtisku.

Definējot konkrētos tirgus elektronisko sakaru nozarē, tiek analizētas komersantu veiktās darbības tirgū. ESL definē elektronisko sakaru komersantu kā komersantu, kas veic divu veidu darbības – nodrošina elektronisko sakaru tīklu vai sniedz elektronisko sakaru pakalpojumu.

ESL definē iepriekš minētās darbības šādā veidā:

- elektronisko sakaru tīkla nodrošināšana (turpmāk – tīkla nodrošināšana) – elektronisko sakaru tīkla izveide, attīstīšana, ekspluatācija, kontrole un piekļuves nodrošināšana tam;
- elektronisko sakaru pakalpojums (turpmāk – pakalpojums) – pakalpojums, kuru parasti nodrošina par atlīdzību un kurš pilnīgi vai galvenokārt sastāv no signālu pārraidīšanas elektronisko sakaru tīklos.

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši konkurences tiesībām, ir jāidentificē:

- visi tie pakalpojumi, kas veido identificējamu tirgus produktu (preču vai pakalpojumu tirgi);
- ģeogrāfiskā teritorija, kurā tiek sniegtas preces vai pakalpojumi (ģeogrāfiskie tirgi).

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši Eiropas Savienības tiesas praksei, ir jāidentificē tirgus funkcionālais līmenis:

- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu tirgi);

- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu tirgi).

Elektronisko sakaru nozarē tirgus sadalījums funkcionālā līmenī tiek izmantots tādēļ, ka regulējums, ko Regulators var piemērot vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktu tirgiem, atšķiras. Elektronisko sakaru nozarē vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi, ko viens komersants sniedz citiem komersantiem, un parasti tā ir daļa no elektronisko sakaru tīkla nodrošināšanas – pakalpojumi, kas tiek sniegti, nodrošinot piekļuvi un starpsavienojumu vai tālākpārdošanas veikšanai. Savukārt mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi galalietotājiem. Atbilstoši ESL 1.panta 2.punktam abonents ir fiziska vai juridiska persona, kas ir noslēgusi līgumu ar pakalpojumu sniedzēju par konkrētu pakalpojumu saņemšanu, bet galalietotājs atbilstoši ESL 1.panta 14.punktam ir pakalpojumu lietotājs, kas šos pakalpojumus neizmanto pakalpojumu nodrošināšanai citām personām.

Regulators, definējot konkrētos tirgus, izvērtē gan mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgus, gan attiecīgos vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgus. Regulators, veicot tirgu definēšanu un analīzi, var noteikt prioritāri analizējamos tirgus un vairāku tirgu grupas (klasterus).

1.1.1. Elektronisko sakaru likums

ESL nosaka tirgus definēšanas un analīzes procesu.

- ESL 1.punkts paredz, ka BIT ir tāds komersanta stāvoklis tirgū, kas līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim.
- Ņemot vērā komersantu sniegto informāciju un pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Regulators saskaņā ar ESL 31.panta otro daļu nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Regulators konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tas pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Regulatora noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar ESL 31.panta trešo daļu, ja Regulators konstatē, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, tas nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT. Saskaņā ar ESL 31.panta ceturto daļu, ja Regulators konstatē, ka tirgū nav efektīva konkurence, tas saskaņā ar ESL 29.pantu nosaka komersantus, kuriem šajā tirgū ir būtiska ietekme.
- ESL 29.panta pirmā daļa noteic, ka Regulators pēc pakalpojumu tirgus definēšanas un tirgus analīzes var noteikt komersantus, kuriem ir BIT konkrētā tirgū. Regulators savu lēmumu pārskata ik reizi, kad tiek veikta pakalpojumu tirgus definēšana un tirgus analīze.
- ESL 29.panta otrā daļa paredz, ka Regulators var atzīt, ka komersantam ir BIT, ja tas individuāli vai kopā ar citiem komersantiem šajā tirgū atrodas tādā stāvoklī, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, tas ir, ekonomiska spēka stāvoklī, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no citiem komersantiem, lietotājiem vai galalietotājiem. Izvērtējot, vai viens vai vairāki komersanti ir dominējošā stāvoklī tirgū,

Regulators pēc iespējas ievēro Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) izstrādātās tirgus analīzes un BIT novērtēšanas vadlīnijas.

- ESL 29.panta trešā daļa paredz, ka komersantam, kuram ir būtiska ietekme atsevišķā tirgū (pirmais tirgus), var būt būtiska ietekme arī saistītā tirgū (otrais tirgus), ja saikne starp šiem diviem tirgiem ļauj ietekmi vienā tirgū paplašināt uz otru (saistīto) tirgu, tādējādi nostiprinot komersanta ietekmi tirgū.
- ESL 30.panta pirmā daļa paredz, ka Regulators, ievērojot pakalpojumu ģeogrāfisko dalījumu un citus valstī esošus īpašus apstākļus, kā arī Eiropas Komisijas ieteikumu par attiecīgajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, nosaka konkrētos pakalpojumu tirgus.
- ESL 30.panta otrā daļa paredz, ka, nosakot konkrētos pakalpojumu tirgus, Regulators konsultējas ar komersantiem Regulatora noteiktajā konsultāciju kārtībā un, ja nepieciešams, ar Konkurences padomi.
- Saskaņā ar ESL 30.panta trešo daļu, nosakot no EK ieteikumā minētajiem tirgiem atšķirīgus tirgus, Regulators pirms attiecīga lēmuma pieņemšanas ievēro šā likuma 8.panta pirmās daļas 13.punktu. Ja EK, izvērtējusi Regulatora lēmuma projektu par pakalpojumu tirgus definēšanu, norāda, ka tas radīs šķēršļus vienotam Eiropas Savienības tirgum vai neatbilst Eiropas Savienības tiesību aktiem, Regulators atliek lēmuma pieņemšanu uz diviem mēnešiem. Ja Regulators saņem EK lēmumu par Regulatora izstrādāto lēmuma projektu, tas sešu mēnešu laikā no EK lēmuma pieņemšanas datuma saskaņā ar EK lēmumu groza vai atsauc savu lēmuma projektu. Ja Regulators lēmuma projektu groza, tas organizē publiskās konsultācijas ar tirgus dalībniekiem un saskaņā ar šā likuma 8.panta pirmās daļas 13.punktu atkārtoti paziņo EK par grozīto lēmuma projektu.
- Saskaņā ar ESL 31.¹pantu, ja Regulators par tāda plānotā lēmuma projektu vai plānoto pasākumu kopumu attiecībā uz tirgus definēšanas vai analīzes procedūrām, kurš var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kura mērķis ir uzlikt, grozīt vai atceļt kādu operatora pienākumu, saņem EK paziņojumu, kurā norādīti iemesli, kāpēc lēmuma projekts vai plānoto pasākumu kopums var radīt šķēršļus iekšējam tirgum, vai saņem norādījumus par tā neatbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem, Regulators lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu nepieņem vēl trīs mēnešus pēc EK paziņojuma. Ja šāds paziņojums netiek sniegts, Regulators var pieņemt lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu, pēc iespējas nemot vērā EK, Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādes (turpmāk - BEREC) vai citu valstu regulatoru ieteikumus.

1.1.2. Noteikumi

Lai veiktu nepieciešamos pasākumus tirgus definēšanai un tirgus analīzei, ESL nosaka:

- Publisko konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem saskaņā ar ESL 8.panta pirmās daļas 11.punktu un 30.panta otro daļu;
- Tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību saskaņā ar ESL 31.panta pirmo daļu.

1.1.3. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību

Nemot vērā ESL noteikto, Regulators ir noteicis tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību ar Regulatora 2012.gada 21.novembra lēmumu Nr.1/15 „Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību” (turpmāk - Noteikumi).

Noteikumi paredz, ka komersanti iesniedz Regulatoram katru gadu līdz 1.augustam informāciju par esošā kalendārā gada 1.pusgadu un līdz 1.februārim informāciju par iepriekšējā kalendārā gada 2.pusgadu, pilnīgi un precīzi aizpildot Noteikumu 1.pielikumā noteikto veidlapu.

Regulators, izvērtējot informāciju, kuru komersanti ir iesnieguši saskaņā ar Noteikumu 5. un 6.punktu, nosaka tos komersantus, kuru attiecīgā sniegtā pakalpojuma kopējais īpatsvars ir ne vairāk kā 95% dilstošā secībā no attiecīgā pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēmumiem un kuri iesniedz Regulatoram tiem nosūtītās Noteikumu 2.pielikuma veidlapas. Saskaņā ar Noteikumu 7.punktu Regulators nosūta visiem komersantiem, kurus Regulators noteicis par komersantiem ar BIT, attiecīgajam konkrētajam tirgum atbilstošas Noteikumu 2.pielikuma veidlapas. Saskaņā ar Noteikumu 8.punktu Regulators nosūta Noteikumu 2.pielikuma veidlapas vismaz četriem tiem komersantiem, kuru katra īpatsvars no kopējiem ieņēmumiem no attiecīgo pakalpojumu sniegšanas dilstošā secībā ir vislielākais.

1.1.4. EK direktīvas un ieteikumi

Regulatoram savās darbībās ir jāņem vērā arī EK izdotās regulas un ieteikumi.

ESL ir iekļautas tiesību normas, kas izriet no šādām direktīvām:

- 2002.gada 7.marta Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – pamatdirektīva), kas nosaka vispārējos regulējošās iestādes uzdevumus un kārtību kādā regulējošā iestāde veic tirgus definīciju, tirgus analīzi, saistību piemērošanu kā arī kārtību kā regulējošā iestāde konsultējas ar tirgus dalībniekiem, citu Eiropas Savienības valstu regulatoriem un Eiropas Komisiju par tirgus analīzes rezultātiem un plānotajām saistībām komersantiem ar BIT.
- 2002.gada 7.marta Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2002/19/EK par piekļuvi elektronisko komunikāciju tīkliem un ar tiem saistītām iekārtām un to savstarpēju savienojumu (piekļuves direktīva).
- 2002.gada 7.marta Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2002/20/EK par elektronisko komunikāciju tīklu un pakalpojumu atļaušanu (atļauju izsniegšanas direktīva).
- 2002.gada 7.marta Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2002/22/EK par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem (universālā pakalpojuma direktīva).

EK 2002.gada 11.jūlijā vadlīnijas 2002/C165/03 detalizēti izklāsta tirgus analīzes veikšanas un būtiskas ietekmes noteikšanas kārtību.

1.2. Ieteikumi par tirgiem

Saskaņā ar pamatlīdzekļa 15.pantu EK izdod un regulāri pārskata ieteikumu par elektronisko sakaru tirgiem, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana.

1.2.1. Ieteikums 2003

2003.gada 8.maijā EK publicēja 2003.gada 11.februāra ieteikumu 2003/311/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (turpmāk – Ieteikums 2003). Pirms ieteikuma publicēšanas EK veic Eiropas Savienības mēroga tirgus priekšizpēti, lai noskaidrotu kuru elektronisko sakaru pakalpojumu tirgos konkurences situācija pieprasīja padziļinātu nacionālo regulatoru tirgus analīzi. Pirmo reizi publicētajā ieteikumā – Ieteikumā 2003 – tika minēti 18 dažādi elektronisko sakaru pakalpojumu tirgi, kurus EK nacionālajiem regulatoriem aicināja detalizēti analizēt.

Mazumtirdzniecības līmenī:

- Tirdzniecības Nr.1: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām;
 - Tirdzniecības Nr.2: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā juridiskām personām;
 - Tirdzniecības Nr.3: fiziskām personām publiski pieejami vietējās vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (turpmāk – Tirdzniecības Nr.3);
 - Tirdzniecības Nr.4: fiziskām personām publiski pieejami starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
 - Tirdzniecības Nr.5: juridiskām personām publiski pieejami vietējās vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (turpmāk – Tirdzniecības Nr.5);
 - Tirdzniecības Nr.6: juridiskām personām publiski pieejami starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
 - Tirdzniecības Nr.7: nomāto līniju minimālā kopa.

Vairumtirdzniecības līmeni:

- Tirdzniecības tirgus Nr.8: savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
 - Tirdzniecības tirgus Nr.9: savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
 - Tirdzniecības tirgus Nr.10: tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
 - Tirdzniecības tirgus Nr.11: atsaistīta piekļuve (t.sk. daļēja piekļuve) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus;
 - Tirdzniecības tirgus Nr.12: platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība;
 - Tirdzniecības tirgus Nr.13: nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība;
 - Tirdzniecības tirgus Nr.14: nomāto līniju maģistrālo posmu vairumtirdzniecība;
 - Tirdzniecības tirgus Nr.15: piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos;
 - Tirdzniecības tirgus Nr.16: balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos;
 - Tirdzniecības tirgus Nr.17: nacionālais tirgus starptautiskajai viesabonēšanai publiskajos mobilajos tīklos;

- Tirdzniecības tirgus Nr.18: apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides satura nogādāšanai galalietotājiem.

1.2.2. Ieteikums 2007

2007.gada 28.decembrī EK publicēja 2007.gada 17.decembra ieteikumu 2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – Ieteikums 2007). Ieteikums 2003 tika pārskatīts un 2007.gadā tika publicēta jauna ieteikuma redakcija – Ieteikums 2007. Ieteikumā 2007 tika ievērojami samazināts tirgu skaits, kurus EK ieteica padziļināti analizēt. Ieteikumā 2007 minēts vairs tikai viens mazumtirdzniecības tirgus un seši vairumtirdzniecības tirgi.

Mazumtirdzniecības līmenī:

- Tirdzniecības tirgus Nr.1: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām.

Vairumtirdzniecības līmenī:

- Tirdzniecības tirgus Nr.2: savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā (turpmāk – Tirdzniecības tirgus Nr.2);
- Tirdzniecības tirgus Nr.3: savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
- Tirdzniecības tirgus Nr.4: vairumtirdzniecības piekļuve (fiziskai) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopēju vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā vietā;
- Tirdzniecības tirgus Nr.5: platjoslas piekļuve vairumtirdzniecības tirgus;
- Tirdzniecības tirgus Nr.6: nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecības tirgus;
- Tirdzniecības tirgus Nr.7: balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklados.

1.2.3. Ieteikums 2014

2014.gada 11.oktobrī tika publicēts 2014.gada 9.oktobra ieteikums 2014/710/ES par konkrētajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – Ieteikums 2014). Ieteikumā 2014 vairs nav minēts neviens mazumtirdzniecības tirgus un ir minēti četri vairumtirdzniecības tirgi.

- Tirdzniecības tirgus Nr.1: Vairumtirdzniecības līmeņa savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālos publiskos telefonu tīklados;
- Tirdzniecības tirgus Nr.2: Vairumtirdzniecības līmeņa balss savienojuma pabeigšana individuālos mobilajos tīklados;
- Tirdzniecības tirgus Nr.3a: Vairumtirdzniecības līmeņa vietēja piekļuve fiksētā vietā;
- Tirdzniecības tirgus Nr.3b: Plašpatēriņa produktu vairumtirdzniecības līmeņa centralizēta piekļuve fiksētā vietā;
- Tirdzniecības tirgus Nr.4: Vairumtirdzniecības līmeņa augstas kvalitātes piekļuve fiksētā vietā.

2. Tirdzniecības tirgus Nr.3 un Tirdzniecības tirgus Nr.5 pirmās kārtas analīze un rezultāti

Regulators veicot Ieteikumā 2003 minētā Tirdzniecības tirgus Nr.3 un Tirdzniecības tirgus Nr.5 analīzes pirmo kārtu, analizēja abus iepriekš minētos tirgus vienlaicīgi un atspoguļoja tirgus analīzes procesu, rezultātus un piemērotās saistības vienā dokumentā vienkopus – tirgus analīzes ziņojumā.

Ieteikumā 2003 minētos balss telefonijas tirgus: Tirdzniecības tirgus Nr.3 un Tirdzniecības tirgus Nr.5 (turpmāk abi kopā – Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgi) Regulators analizēja 2006.gadā. Tirdzniecības analīzes rezultātā Regulators noteica vienu komersantu – sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” (turpmāk – SIA “Lattelecom”) par komersantu ar BIT Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgos, un tam tika noteiktas saistības, kuras stājas spēkā 2007.gada 1.jūlijā. SIA “Lattelecom” tika noteiktas šādas saistības:

1. 2007.gada 7.marta lēmums Nr.50 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi fiziskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.50), kurā Regulators nolēma:

- Noteikt SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi fiziskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū.
- Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku fiziskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem, kas nodrošināti fiksētā vietā.
- Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku.
- Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt fiziskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā, tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.

2. 2007.gada 7.marta lēmums Nr.52 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi juridiskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.52), kurā Regulators nolēma:

- Noteikt SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi juridiskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā Latvijas Republikas teritorijā, tirgū.

- Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku juridiskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem, kas nodrošināti fiksētā vietā.
- Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku.
- Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Regulatoram pēc Regulatora pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
- Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt juridiskām personām publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu, kas nodrošināti fiksētā vietā, tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.

Tirdzniecības procesā Regulators salīdzināja vairākus pakalpojumu veidus, lai novērtētu kādi pakalpojumi iekļaujami Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgu definīcijā. Regulators salīdzināja piekļuvi balss telefonijas pakalpojumiem fiksētā elektronisko sakaru tīklā (turpmāk – fiksētās balss telefonijas pakalpojums) izmantojot analogo abonentlīniju ar ciparu abonentlīniju un secināja, ka abi tehnoloģiskie risinājumi uzskatāmi par savstarpējiem aizvietotājiem un iekļaujami vienā Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū. Regulators salīdzināja piekļuvi fiksētās balss telefonijas pakalpojumiem izmantojot analogo un ciparu abonentlīniju ar platjoslas piekļuvi un secināja, ka platjoslas piekļuve nav iekļaujama Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū. Regulators salīdzināja balss telefonijas pakalpojumu mobilā elektronisko sakaru tīklā (turpmāk – mobilās balss telefonijas pakalpojums) ar fiksētās balss telefonijas pakalpojumiem un secināja, ka šie pakalpojumi neveido vienotu tirgu. Analizējot fiksētās un mobilās balss telefonijas pakalpojumu aizvietojamību, Regulators argumentēja, ka fiksētās balss telefonijas pakalpojumu var aizvietot ar mobilās balss telefonijas pakalpojumu, bet mobilās balss telefonijas pakalpojumu nevar aizvietot ar fiksētās balss telefonijas pakalpojumu, jo fiksētās balss telefonijas pakalpojums nevar nodrošināt pakalpojuma mobilitāti. Regulators arī argumentēja, ka fiksētās un mobilās balss telefonijas pakalpojumu tarifi un tarifu struktūra ir būtiski atšķirīgi, kas padara šos pakalpojumus savstarpēji grūti salīdzināmus. Tāpat Regulators argumentēja, ka, no piedāvājuma puses, fiksētās balss telefonijas pakalpojumu sniedzējiem ir neiespējami uzsākt mobilās balss telefonijas pakalpojumu sniegšanu, jo tiem trūkst ierobežotu resursu – radiofrekvenču spektrs.

3. Tirdzniecības Nr.3 un Tirdzniecības Nr.5 otrās kārtas analīze un rezultāti

Regulators veica Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgu otrās kārtas analīzi 2011.gadā. Līdzīgi kā pirmajā kārtā, arī otrajā kārtā Regulators vienlaicīgi analizēja abus Ieteikumā 2003 minētos Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus un izklāstīja tirgu analīzes gaitu, rezultātus un piemērotās saistības vienkopus vienā dokumentā – tirgus analīzes

ziņojumā. Tirdzniecības analīzes otrajā kārtā, nemot vērā trīs kritēriju pārbaudes rezultātus, Regulators secināja, ka Ieteikumā 2003 minēto Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgu konkurences apstākļi nav būtiski mainījušies un Regulatoram nav nepieciešams atcelt, grozīt vai papildināt pirmās kārtas tirdzniecības analīzes rezultātā pieņemto lēmumu Nr.50 un lēmumu Nr.52 par SIA "Lattelecom" atzīšanu par komersantu ar BIT, un par saistību piemērošanu.

Tirdzniecības analīzes gaitā – definējot kādi pakalpojumi iekļaujami analizētajos Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgos, Regulators salīdzināja un novērtēja vairākus pakalpojumu veidus. Regulators vērtēja vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā un starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā iekļaujami vienā tirgū. Atšķirīgu konkurences apstākļu dēļ Regulators konstatēja, ka iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā un starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā, neveido vienotu tirgu un, ka tie jāanalizē atsevišķi. Regulators salīdzināja tradicionālos balss telefonijas pakalpojumus, kam izmanto publisko komutējamo telefonu tīklu (turpmāk - PSTN)¹ un vairākus balss telefonijas pakalpojumu paveidus, kam izmanto balss pārraides ar interneta protokolu (turpmāk – VoIP)² tehnoloģijas. Regulators secināja, ka tāds VoIP paveids, kurš nodrošina pakalpojuma uzsākšanu un pabeigšanu telefonā, ir uzskatāms par tradicionālās balss telefonijas pakalpojuma aizstājēju un ir iekļaujams Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū. Balss telefonijas pakalpojumu nodrošināšanas publiskajā fiksētajā elektronisko sakaru tīklā (turpmāk – fiksētais tīkls) un publiskajā mobilajā elektronisko sakaru tīklā (turpmāk – mobilais tīkls) aizstājamību Regulators Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgu analīzes otrajā kārtā neanalizēja un tirgu definīcijā iekļāva tikai fiksētajā tīklā nodrošinātos balss telefonijas pakalpojumus.

4. Konkrētie tirgi

Šobrīd ir spēkā EK ieteikuma par regulējamiem tirgiem 2014.gada 9.oktobra redakcija. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgi tika iekļauti tikai Ieteikumā 2003, savukārt Ieteikumā 2007 un Ieteikumā 2014 Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgi netika iekļauti.

Iepriekš minēto tirgu svītrošana no Ieteikumā 2007 un Ieteikumā 2014 minēto tirgu saraksta neatceļ Regulatora pieņemto lēmumu Nr.50 un lēmumu Nr.52 par komersanta noteikšanu par komersantu ar BIT un par saistību noteikšanu. Tā kā spēkā esošās saistības komersantam ar BIT ir noteiktas Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgos (Ieteikumā 2003 minētais Tirdzniecības analīze Nr.3 un Tirdzniecības analīze Nr.5) un kuras var tikt grozītas vai atceltas tikai ar Regulatora lēmumu, kas ir balstīts uz tirdzniecības analīzi, tad, lai izvērtētu, vai nepieciešams atcelt, saglabāt vai papildināt esošās saistības, Regulators uzskata, ka nepieciešams veikt atkārtotu analīzi Tirdzniecības analīze Nr.3 un Tirdzniecības analīze Nr.5.

Nemot vērā minēto, Ziņojums sagatavots par šādiem, Ieteikumā 2003, minētiem konkrētiem tirgiem:

- fiziskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (Tirdzniecības analīze Nr.3);

¹ Angļu. val. - *Public Switched Telephone Network*

² Angļu. val. - *Voice Over Internet Protocol*

- juridiskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (Tirdzus Nr.5).

5. Tirdzus definēšana

Tirdzus definēšanai ir divas daļas: tirdzū iekļaujamo pakalpojumu kopums un tirdzus ģeogrāfiskais mērogs. Tirdzū iekļaujamo pakalpojumu kopums tiek noteikts, identificējot tos pakalpojumus, kuru piedāvājums var ierobežot tirdzus pakalpojumu piedāvātāju tirdzus varu.

Nosakot konkrētajā tirdzū iekļaujamo pakalpojumu kopumu, jāņem vērā trīs galvenie kritēriji: vai aplūkojamais pakalpojums un citi pakalpojumi nodrošina vienas un tās pašas funkcijas, neatkarīgi no izmantotajām tehnoloģijām (funkcionālā aizstājamība); cik lielā mērā lietotāji var aizstāt aplūkojamo pakalpojumu ar citiem pakalpojumiem (pieprasījuma puses aizstājamība) un kāda ir varbūtība, ka pakalpojumu sniedzēji (vai citi komersanti) var īsā laikā un bez būtiskām papildus izmaksām vai neattaisnota riska uzsākt aplūkojamo pakalpojumu sniegšanu konkrētajā tirdzū (piedāvājuma puses aizstājamība).

Ievērojot ESL 2.panta 4.punktā noteiktos principus – nodrošināt no elektronisko sakaru tehnoloģijas neatkarīgu elektronisko sakaru tīklu un elektronisko sakaru pakalpojumu regulēšanu – apzinot balss telefonijas pakalpojumu aizvietotājus, nepieciešams ievērot tehnoloģisko neutralitāti – aplūkojamos pakalpojumus jāsalīdzina pēc to funkcionālajām īpašībām, nevis to tehnoloģiskā risinājuma.

5.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums (Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirdzū)

5.1.1. Vai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi un izsaukumi uz publisko mobilu telefona tīklu, kas nodrošināti fiksētā vietā veido vienotu tirdzus?

Pieprasījuma puses aizvietojamība

No vienas puses pastāv šādi argumenti pret aizvietojamību:

- Tarifu atšķirības. Tarifi iekšzemes izsaukumiem uz mobilajiem tīkliem ir dārgāki nekā iekšzemes izsaukumi uz fiksēto tīklu (skatīt Tabulu 1). Nemot vērā to, ka vairākiem komersantiem ir vairāk kā viens tarifu plāns un katrā tarifu plānā ir atšķirīgi tarifi par savienojumu, iekšzemes izsaukumiem savā un citu komersantu tīkliem, kā arī izsaukumiem uz mobilajiem tīkliem, Tabulā 1 norādītajiem tarifiem ir tikai informatīvs raksturs, kas sniedz vizuālu priekšstatu par tarifu atšķirībām izsaukumiem fiksētā tīklā un izsaukumiem mobilā tīklā.

Tabula 1. Iekšzemes izsaukumu tarifi EUR/min (ar PVN)

Komersants	Maksa par savienojumu	Izsaukumu tarifi		
		Iekšzemes izsaukumi savā tīklā	Iekšzemes izsaukumi uz citu publisko fiksēto tīklu	Iekšzemes izsaukumi uz mobilajiem tīkliem
Lattelecom	0,0172-0,0950	0,0241-0,2000	0,4000	0,2289-0,4000

CSC TELECOM	0,0210	0,0200	0,0200	0,0700
Latvijas dzelzceļš	0,0172	0,0000	0,0345-0,1033	0,1894-0,2582
BALTICOM"	0,0172	0,0000	0,0226-0,0700	0,1800
Stream Networks	0,0172	0,0000	0,0214-0,0517	0,2065-0,6885
Telekom Baltija"	0,0000	0,0000	0,0140-0,0710	0,0490-0,0710
AUGSTCELTNE	0,0169	0,0000	0,0350-0,0600	0,1089-0,3400
Telia Latvija	0,0172	0,0000	0,0345-0,1033	0,1722-0,2582
TELENET	0,0142	0,0250	0,0340-0,0910	0,1410-0,1420
TELEFANT	0,0168	0,0300	0,0300-0,0600	0,2100
LIVAS KTV	0,0172	0,0000	0,0200-0,0600	0,1400

- Nevar aizvietot izsaukumu uz piekļuvi mobilajā telefonu tīklā ar izsaukumu uz piekļuvi fiksētajā telefonu tīklā, kad izsaucamais galalietotājs nav savas piekļuves tuvumā.

Tomēr, Regulators uzskata, ka nepieciešams ņemt vērā īpašo situāciju Latvijā, kur fiksētā telefonu tīkla blīvums ir ievērojami mazāks nekā mobilā telefonu tīkla blīvums. Kā sekas iepriekš minētajam ir daudzi galalietotāji, kuriem ir tikai mobilais telefons un nav piekļuves fiksētajam telefonu tīklam. Tādā gadījumā izsaukums adresātam uz publisko mobilo telefona tīklu var aizvietot iekšzemes izsaukumu tam pašam adresātam uz fiksēto tīklu. Izsaucošajam galalietotājam galvenokārt ir vēlme sazināties. Tā izvēli neiespāido jautājums, ar kādu izsaukumu veidu tas var izsaukt adresātu (persona vai iekārta, kas pieņem izsaukumu). Līdz ar to, izsaucošajam galalietotājam informācijai par tarifu atšķirību nav papildvērtības.

Papildus iepriekš minētajam, galalietotājs iegādāsies pakalpojumu kopumu, kurā ir iekļauti visi iekšzemes izsaukumu veidi, tādi kā fiksētās balss telefonijas pakalpojumi un izsaukumi uz mobilo tīklu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Regulators konstatē, ka pieprasījuma puses aizvietojamība pašlaik pastāv.

Piedāvājuma puses aizvietojamība

Lai nodrošinātu izsaukumu uz mobilo tīklu pakalpojumu sniegšanu, komersantam, kas līdz šim sniedza tikai fiksētās balss telefonijas pakalpojumus, nepieciešams vienoties par vairumtirdzniecības (starpsavienojumu) pakalpojumu, kas nodrošina savienojumu vai balss savienojumu pabeigšanu individuālos mobilajos tīklos vai tranzīta pakalpojumus uz mobilajiem tīkliem. Līdz ar to, komersantiem pastāv izvēles iespējas, kādā veidā tie grib īstenot savienojumu pabeigšanu. Komersantam ir iespēja gadījumā, kad, piemēram, tranzīta operators paaugstina tranzīta pakalpojuma tarifu, izvēlēties cita komersanta nodrošinātu starpsavienojumu pakalpojumu, šajā gadījumā - mobilā tīkla operatoru.

Ņemot vērā piedāvājuma un pieprasījuma puses aizvietojamību, Regulators konstatē, ka fiksētās balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā un izsaukumi uz mobilo tīklu, kas nodrošināti fiksētā vietā veido vienotu tirgu.

5.1.2. Vai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi un balss telefonijas pakalpojumi, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā veido vienotu tirgu?

VoIP ir balss pārraides nodrošināšanas tehnoloģija, izmantojot interneta protokolu (turpmāk - IP) pakešu komutācijas tīklā, t.i., balss pārraides nodrošināšana, kur ir iespējams kontrolēt un garantēt balss telefonijas pakalpojumu kvalitātes (QoS)³ parametrus un pārvaldīt elektronisko sakaru tīklu.

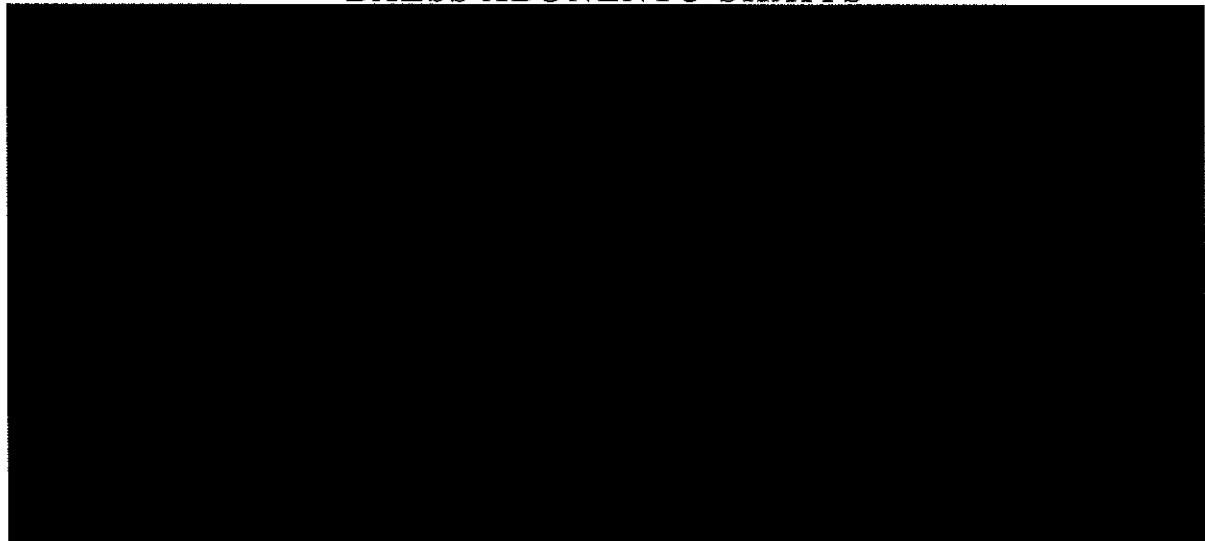
Balss pārraides nodrošināšana pārvaldītā elektronisko sakaru tīklā izmantojot IP tehnoloģijas (managed VoIP)⁴ ir balss telefonijas pakalpojums, kas pārvērš balsi datu paketēs, lai pārraidītu to pa kontrolēto un pārvaldīto IP tīklu, kur tiek garantēti balss telefonijas pakalpojumu kvalitātes parametri.

Komersanti, kas sniedz fiksētās balss telefonijas pakalpojumus izmantojot PSTN tīklu pakāpeniski pāriet uz IP tehnoloģiju. Kā piemēram, SIA "Lattelecom" fiksētās balss telefonijas pakalpojuma sniegšanai pakāpeniski pāriet no klasisko pieslēgumu tehnoloģiskā risinājuma (turpmāk - POTS)⁵ uz jaunu tehnoloģisko platformu – IP multimediju pakalpojumu apakšsistēmu (turpmāk - IMS)⁶ un vairāk kā vienai ceturtajai daļai galalietotāju fiksētās balss telefonijas pakalpojums jau ir nodrošināts, izmantojot IMS tehnoloģiju (skatīt Attēlu 1).

Kā redzams Attēlā 1, SIA "Lattelecom" tradicionālās balss abonentu skaits katru gadu sarūk. Salīdzinājumā ar 2013.gadu, SIA "Lattelecom" tradicionālās balss abonentu skaits 2015.gadā ir sarucis par █% un salīdzinājumā ar 2014.gadu par █%. Tas ir saistīts ne tikai ar SIA "Lattelecom" pāreju uz jauno tehnoloģisko platformu, bet arī ar fiksētās balss telefonijas pakalpojumu pieprasījuma samazināšanos. SIA "Lattelecom" VoIP abonentu skaits 2015.gadā ir palielinājies par █% salīdzinājumā ar 2013.gadu un █% salīdzinājumā ar 2014.gadu.

Attēls 1. SIA "Lattelecom" VoIP un tradicionālās balss abonentu skaits

SIA "LATTELECOM" VOIP UN TRADICIONĀLĀS BALSS ABONENTU SKAITS

³ Angļu. val. – *Quality of service*

⁴ Angļu. val. – *Managed Voice Over Internet Protocol*

⁵ Angļu. val. – *Plain Old Telephone Service*

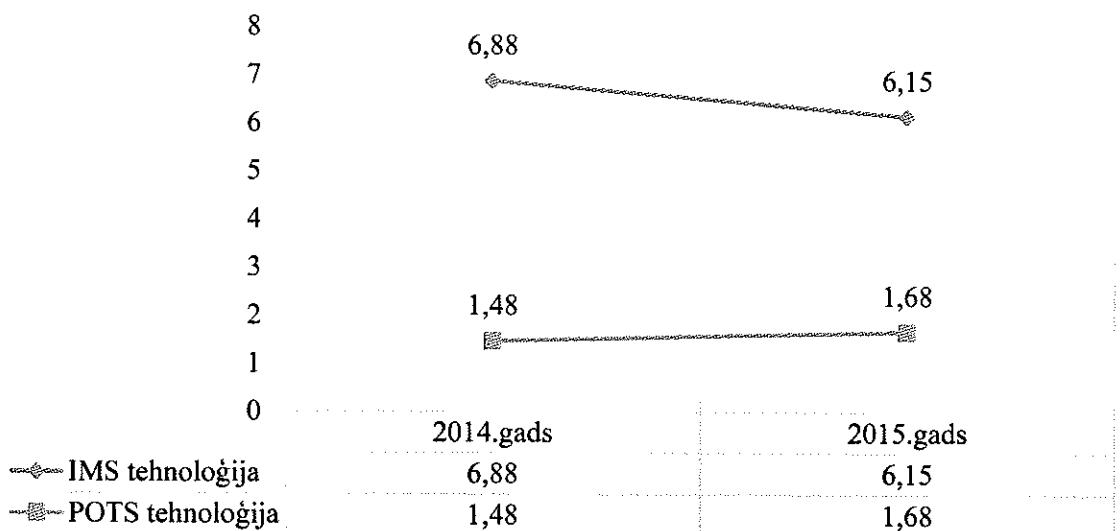
⁶ Angļu. val. - *IP Multimedia Subsystem*

Pieprasījuma puses aizvietojamība

Regulators katru gadu veic fiksētās balss telefonijas kvalitātes parametru mēriņumus un publicē elektronisko sakaru pakalpojumu kvalitātes pārskatu⁷. Izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumu kvalitātes pārskatā publicētos datus, iespējams salīdzināt SIA "Lattelecom" fiksētās balss telefonijas pakalpojumu vidējo savienošanas laiku sekundēs izmantojot IMS un POTS tehnoloģiju.

Attēls 2. Vidējais savienošanas laiks, salīdzinot starp SIA "Lattelecom" izmantotajām tehnoloģijām

VIDĒJAIS SAVIENOŠANAS LAIKS (SEKUNDĒS)

Regulators 2014.gadā veica mēriņumus, izvēloties gan pieslēgumus ar POTS tehnoloģisko risinājumu, gan pieslēgumus ar IMS tehnoloģiju. Veicot savienošanas laika mēriņumus pieslēgumiem ar IMS tehnoloģiju 2014.gadā, konstatēts, ka SIA "Lattelecom" sniegtā fiksētās balss telefonijas pakalpojuma savienošanas laiks ir 6 - 8 sekundes, savukārt veicot mēriņumus pieslēgumiem ar POTS tehnoloģiju, fiksētās balss telefonijas pakalpojuma savienošanas laiks ir 1 - 2 sekundes. Savukārt, 2015.gadā veicot savienošanas laika mēriņumus pieslēgumiem ar IMS tehnoloģiju, konstatēts, ka SIA "Lattelecom" sniegtā fiksētās balss telefonijas pakalpojuma vidējais savienošanas laiks ir 6,15 sekundes, savukārt, mēriņumos pieslēgumiem ar POTS tehnoloģiju – 1,68 sekundes (skatīt Attēlu 2).

Lai arī savienošanas laika pieaugums pārejot uz IMS tehnoloģiju, pat sasniedzot 8 sekundes, nav kritiska vērtība, tas var radīt diskomfortu galalietotājiem, kas iepriekš ilglaicīgi lietojuši balss telefonijas pakalpojumu ar īsu savienojuma laiku. IMS tehnoloģijas pieslēgumiem, lai nodrošinātu ātru savienojumu robežās no 1 līdz 2 sekundēm, galalietotājam ir iespējams veikt papildus taustiņa „#” nospiešanu, tādejādi manuāli aktivizējot numura nosūtīšanu no galiekārtas.

⁷ http://www.sprk.gov.lv/uploads/doc/KVALITATESPARSKATS_PUBL.pdf
<https://www.sprk.gov.lv/uploads/doc/KVALITATESPARSKATS201501APR2016.pdf>

Taču IMS tehnoloģiskā risinājuma gadījumā izsaukuma savienošanas laika vērtība, neveicot papildus darbības un nemainot numura sastādišanas procedūru, līdzinās savienošanas laikam mobilajā tīklā, kas vidēji sastāda 4,81 – 5,79 sekundes. Lai arī savienošanas laiks pārejot uz IMS tehnoloģiju pieaug, pieaugums nav tik būtisks, lai veicinātu fiksētās balss telefonijas pakalpojumu galalietotājus atteikties no izmantotā pakalpojuma.

Pārējie balss telefonijas kvalitātes parametri, tādi kā nesekmīgo savienojumu īpatsvaru procentos un vidējās runas pārraides kvalitāte IP tīklā neatšķiras no PSTN tīklā veiktajiem balss telefonijas zvaniem.

Pakalpojuma pieejamība ir vieta, laiks un citi apstākļi, kuros pakalpojums galalietotājam ir pieejams. Pakalpojuma pieejamība tāpat kā pakalpojuma mērogs balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti pārvaldītā elektronisko sakaru tīklā ir identisks balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti PSTN tīklā.

Piedāvājuma puses aizvietojamība

Komersantiem, kas piedāvā balss telefonijas pakalpojumus izmantojot PSTN tīklu, pāreja uz IP tīklu var tikt īstenota bez būtiskām papildus izmaksām vai neattaisnota riska uzsākt balss telefonijas pakalpojumu, kas pārraidīti pārvaldītā elektronisko sakaru tīklā izmantojot IP tehnoloģijas, sniegšanu lekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū. Bez tam komersanti, kas pirms tam vispār nepiedāvāja elektronisko sakaru pakalpojumus, ienāk tirgū un sāk nodrošināt VoIP pakalpojumus. Papildus, IP tīkla uzturēšanas izmaksas ir zemākas salīdzinājumā ar PSTN tīkla uzturēšanas izmaksām.

Ņemot vērā piedāvājuma un pieprasījuma puses aizvietojamību, Regulators konstatē, ka balss telefonijas pakalpojumi, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā ir jāiekļauj lekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū.

5.1.3. Vai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi un balss pārraides nodrošināšana publiskajā internetā veido vienotu tirgu?

Balss pārraides nodrošināšana publiskajā internetā (unmanaged VoIP)⁸ ir balss telefonijas pakalpojums, kas pārvērš balsi datu paketēs un pārraida to IP tīklā, kur netiek prioritizēta un kontrolēta datu pārraide (turpmāk – publiskais internets). Kas nozīmē pārraidāmās informācijas pārvēšana datu paketēs, kur individuālas datu paketes var tikt nogādātas (maršrutētas) uz galapunktu pa dažādiem ceļiem atkarībā no tīkla pārslogojuma. Pārslodzes gadījumā datu paketes var aizkavēties, var tikt zaudētas un netikt atjaunotas.

Balss pārraides nodrošināšanas publiskajā internetā pakalpojumi nevar aizvietot fiksētās balss telefonijas pakalpojumus. Pret aizvietojamību pastāv sekojoši argumenti:

- Balss pārraides nodrošināšanas publiskajā internetā runas pārraides kvalitāte nav salīdzināma ar fiksētās balss telefoniju, izmantojot analogās un ciparu abonentu līnijas piekļuvi;

⁸ Angļu. val. – *Unmanaged Voice Over Internet Protocol*

- Nepieciešama piekļuve publiskajam internetam. Ja galalietotājs atrodas vietā, kur tam nav piekļuves publiskajam internetam, tad balss pārraides nodrošināšanas publiskajā internetā pakalpojumi nav iespējami;
- Nepieciešamība pēc elektroenerģijas. Balss pārraides nodrošināšanas publiskajā internetā pakalpojuma pieejamība ir atkarīga no elektroenerģijas – bez elektroenerģijas gala ierīce var nodrošināt pakalpojumu ierobežotu laika periodu;
- neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta izsaukuma numurs (turpmāk – 113) un vienotais ārkārtas palīdzības izsaukumu numurs (turpmāk – 112) nav sasniedzams (Latvijā balss pārraides nodrošināšanas publiskajā internetā pakalpojumi vēl nenodrošina 113 un 112 sasniedzamību).

Balss pārraides nodrošināšanas publiskajā internetā pakalpojums pārsvarā ir pieejams kā bezmaksas pakalpojums, pie nosacījuma, ka abām izsaukuma pusēm jābūt uzstādītai atbilstošai programmatūrai un nodrošinātai pieejai publiskajam internetam. Bez tam minētais bezmaksas balss pakalpojums pieejams tikai slēgtai galalietotāju grupai. Savukārt par maksu balss pārraides nodrošināšanas publiskajā internetā pakalpojumi ir pieejami ikvienam, taču neatkarīgi no samaksas tie tiek pāraidīti publiskajā internetā bez kontrolētiem un garantētiem balss kvalitātes parametriem.

Gan fiksētās, gan mobilās balss telefonijas pakalpojumi Latvijas Republikas teritorijā ir salīdzinoši lēti un tiek piedāvāti kombinējot tos dažādos piedāvājumos vai komplektos (savstarpēji sasaistītos piedāvājumos), kā piemēram, piekļuve telefonu tīklam (abonēšana), tarifs par izsaukuma minūti. Tāpat šajos komplektos var būt iekļauti citi pakalpojumi, tādi kā publiskie interneta piekļuves pakalpojumi, televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi, utt. Ņemot vērā minēto, balss telefonijas pakalpojumu galalietotājs neatteikties no salīdzinoši lēta un kvalitatīva pakalpojuma, kam tiek garantēta balss pārraides kvalitāte, saņemšanas, lai sāktu izmantot bezmaksas pakalpojumu ar krietiņi zemāku kvalitāti, kam netiek kontrolēti un garantēti balss pārraides kvalitātes parametri.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Regulators konstatē, ka balss pārraides nodrošināšanas publiskajā internetā pakalpojumi nevar aizstāt fiksētās balss telefonijas pakalpojumus, līdz ar to balss pārraides nodrošināšanas publiskajā internetā pakalpojumu nav jāiekļauj Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū.

5.1.4. Vai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi un mobilās balss telefonijas pakalpojumi veido vienotu tirgu?

Iepriekšējās tirgus analīzes kārtās, definējot Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgu, netika konstatēta mobilās balss telefonijas pakalpojumu aizstājamība ar fiksētās balss telefonijas pakalpojumu, tādēļ Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus definīcijā tika iekļauti tikai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi. Arī šobrīd, analizējot tikai fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tirgus, būtu jāsecina, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū SIA “Lattelecom” vēl joprojām ir vienīgais komersants ar BIT.

Tabula 2. Iekšzemes fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tirgus daļas pēc ienēmumiem 2010-2015

Komersants	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Lattelecom						
Baltcom TV						
CSC Telecom						
Latvijas Dzelzceļš						
Telegrupa Baltijā						
Telekom Baltija						

Aprēķinot fiksētās balss telefonijas pakalpojumu sniedzēju tirgus daļas pēc ienēmumiem no fiksētās balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas, Regulators secina, ka starp fiksētās balss telefonijas pakalpojumu sniedzējiem SIA "Lattelecom" nemainīgi saglabāja tirgus daļu virs █% līdz 2014.gadam, savukārt 2015.gadā SIA "Lattelecom" tirgus daļas samazinājās līdz █% (skatīt Tabulu 2).

Arī aplūkojot tirgus daļas pēc nodrošinātā pakalpojuma apjoma minūtēs, var secināt, ka SIA "Lattelecom" ir nepārprotami lielākais fiksētās balss telefonijas pakalpojuma sniedzējs ar tirgus daļu virs █% (skatīt Tabulu 3).

Tabula 3. . Fiksētās bass telefonijas tirgus daļas pēc iekšzemē nodrošinātā pakalpojuma apjoma minūtēs 2010-2015

Komersants	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Lattelecom						
Baltcom TV						
CSC Telecom						
Telegrupa Baltijā						
Latvijas Dzelzceļš						
Telekom Baltija						

Elektronisko sakaru nozare ir piedzīvojusi strauju attīstību, jo tehnoloģijas, kuras tiek izmantotas šīs nozares pakalpojumu sniegšanā, mainās ļoti ātri. Mainīgo tehnoloģiju rezultātā, konstatējumi un secinājumi, kuri vēl nesen tika uzskatīti par pašsaprotamiem, šodien var vairs neatbilst reālai situācijai. Tādēļ Regulatoram ir regulāri jāpārskata ne tikai Regulatora pieņemtie lēmumi, bet arī pamatojums uz kā šie lēmumi balstīti. Regulators uzskata, ka ir nepieciešams pārskatīt mazumtirdzniecībā nodrošinātās fiksētās balss telefonijas un mobilās balss telefonijas pakalpojumu savstarpējo aizstājamību. Regulatoram jāpārvērtē vai fiksētās un mobilās balss telefonijas pakalpojumi ir uzskatāmi par savstarpēji aizstājamiem un vai Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgu definīcijā joprojām ietilpst tikai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi vai tomēr nepieciešams iekļaut arī mobilās balss telefonijas pakalpojumus.

Funkcionālā aizstājamība

Tehnoloģiski fiksētās balss telefonijas pakalpojuma nodrošināšana būtiski atšķiras no mobilās balss telefonijas pakalpojuma nodrošināšanas. Fiksētās balss telefonijas pakalpojumu

komersanti nodrošina, izbūvējot fiziskas kabeļu līnijas, ar kurām vienotā elektronisko sakaru tīkla savieno visus galalietotāju pieslēgumu punktus. Fiksētā elektronisko sakaru tīkla maģistrālie posmi visbiežāk ir optiskie kabeļi ar augstu datu pārraides ātrumu, bet elektronisko sakaru tīkla piekļuves posmi, kas savieno galalietotāja pieslēguma punktu ar elektronisko sakaru tīkla maģistrālajām līnijām, tradicionāli ir bijušas vara vītā pāra līnijas. Mūsdienās komersanti bieži vien izmanto optiskos kabeļus arī elektronisko sakaru tīkla piekļuves posmu būvniecībā teritorijās ar zemu iedzīvotāju blīvumu piekļuves līnijas dažkārt tiek aizstātas ar punkts-punkts fiksēto bezvadu līniju. Izveidojot savienojumu starp divu galalietotāju pieslēgumu punktiem fiksētājā tīklā, ar komutācijas iekārtu palīdzību tiek izveidots sakaru kanāls, kurš pa fizisku vidi (bezvadu līnijām, vara vai optiskajiem kabeļiem) nodrošina abpusēju tiešā laika datu pārraidi. Ņemot vērā, ka fiksētās balss telefonijas pakalpojums tiek nodrošināts izmantojot fiziskus dabā izbūvētus kabeļus vai fiksētas bezvadu līnijas, fiksēto balss telefonijas pakalpojumu var nodrošināt tikai fiksētā vietā.

Mobilās balss telefonijas pakalpojums no fiksētās balss telefonijas pakalpojuma galvenokārt atšķiras ar piekļuves posmu tehnoloģisko īstenošanu. Mobilā tīklu maģistrālie posmi, tāpat kā fiksēto tīklu maģistrālie posmi, visbiežāk tiek īstenoti izmantojot optiskos kabeļus, toties mobilā tīklu piekļuves posmi tiek nodrošināti izveidojot nepastāvīgu bezvadu savienojumu starp galalietotāja galiekārtu (mobilais tālrunis, kas mobilajā tīklā darbojas kā mobilā tīkla pieslēguma punkts) un tai tuvāko mobilā tīkla bāzes staciju. Savienojums starp galiekārtu un mobilā tīkla bāzes staciju pastāv tik ilgi kamēr galiekārta atrodas bāzes stacijas darbības zonā. Tīklīdz galiekārta pamet bāzes stacijas darbības zonu, tiek izveidots jauns nepastāvīgs savienojums starp galiekārtu un citu mobilā tīkla bāzes staciju, kuras darbības zonā galiekārta atrodas. Šāds tehnoloģisks mobilā tīkla piekļuves posma īstenojums nozīmē, ka mobilā tīkla operatoram atšķirībā no fiksētā tīkla operatora nav nepieciešams izbūvēt atsevišķu vara vai optisko kabeli līdz katram galalietotājam, toties mobilā tīkla operatoram ir nepieciešamas ierobežoto resursu – radiofrekvenču spektra – lietošanas tiesības.

Neraugoties uz tehnoloģiski atšķirīgu balss telefonijas pakalpojuma nodrošināšanas īstenošanu, abi šā pakalpojuma veidi galalietotājam nodrošina līdzīgu funkciju. Abi pakalpojuma veidi nodrošina galalietotājam iespēju reālā laikā izveidot abpusēju atsevišķu sakaru kanālu ar jebkuru citu šāda pakalpojuma galalietotāju. Galvenā funkcionālā atšķirība starp fiksētās un mobilās balss telefonijas pakalpojumu ir tā, ka mobilās balss telefonijas pakalpojums nodrošina savienojumu jebkur, kur vien ir aktīva mobilā tīkla bāzes stacijas darbības zona, kā arī savienojuma nepārtrauktību arī tad ja galalietotājs izveidota savienojuma laikā pārvietojas no vienas mobilā tīkla bāzes stacijas darbības zonas uz citas bāzes stacijas darbības zonu. Fiksētās balss telefonijas pakalpojums šādas iespējas nenodrošina.

Regulators secina, ka mobilās balss telefonijas pakalpojums ir pilnīgs funkcionāls aizvietotājs fiksētās balss telefonijas pakalpojumam, bet fiksētās balss telefonijas pakalpojums pilnībā neaizvieto mobilās balss telefonijas pakalpojumu.

Neraugoties uz būtiskām tehnoloģiskām atšķirībām un dažām funkcionālām atšķirībām, Regulators, ievērojot tehnoloģiskās neutralitātes principu, secina, ka mobilās balss telefonijas pakalpojumi un fiksētās balss telefonijas pakalpojumi ir lielā mērā savstarpēji funkcionāli aizstājami pakalpojumi.

Pieprasījuma puses aizstājamība

Lai novērtētu vai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi un mobilās balss telefonijas pakalpojumi no pieprasījuma puses ir savstarpēji aizstājami, nepieciešams noskaidrot kādas ir svarīgākās šo pakalpojumu īpašības galalietotājam. Par svarīgākajām balss telefonijas pakalpojumu īpašībām uzskatāmas: pakalpojuma pieejamība, pakalpojuma mērogs, pakalpojuma kvalitāte un pakalpojuma tarifs.

Pakalpojuma pieejamība ir vieta, laiks un citi apstākļi, kuros pakalpojums galalietotājam ir pieejams. Pastāv vairākas atšķirības starp fiksētās balss telefonijas pakalpojuma pieejamību un mobilās balss telefonijas pakalpojuma pieejamību. Mobilās balss telefonijas pakalpojums ir plašāk pieejams pakalpojums, jo galiekārta, kas nodrošina šo pakalpojumu, ir pietiekami mobila, lai katrs galalietotājs varētu to nepārtraukti pārvietot sev līdz. Fiksētās balss telefonijas pakalpojums galalietotājam ir pieejams tikai vienā fiksētā vietā – visbiežāk galalietotāja mājās. Tomēr jāņem vērā, ka izejošo izsaukumu veikšanai fiksētās balss telefonijas pakalpojums galalietotājam teorētiski ir pieejams arī galalietotāja darba vietā un vairumā sociālo iestāžu – skolās, slimnīcās un citur. Tāpat jāņem vērā, ka mobilās balss telefonijas pakalpojuma pieejamībai ir ierobežojumi kuru nav fiksētās balss telefonijas pakalpojumam. Mobilās balss telefonijas pakalpojums var nebūt pieejams vietās, kur galalietotājs to sagaida, ja galalietotājs atrodas vietā kur nav mobilā tīkla pārklājuma, tāpat pakalpojuma pieejamība ir atkarīga no elektroenerģijas pieejamības – bez elektroenerģijas mobilā ierīce var nodrošināt pakalpojumu ierobežotu laika periodu. Fiksētās balss telefonijas pakalpojums (pieslēguma punkts) tiek nodrošināts ar savu autonomu elektroenerģijas padevi, tādēļ tas nav atkarīgs no elektroenerģijas pieejamības. Regulators secina, ka fiksētās balss telefonijas pakalpojuma un mobilās balss telefonijas pakalpojuma pieejamība ir atšķirīga, jo mobilās balss telefonijas pakalpojums ir plašāk pieejams.

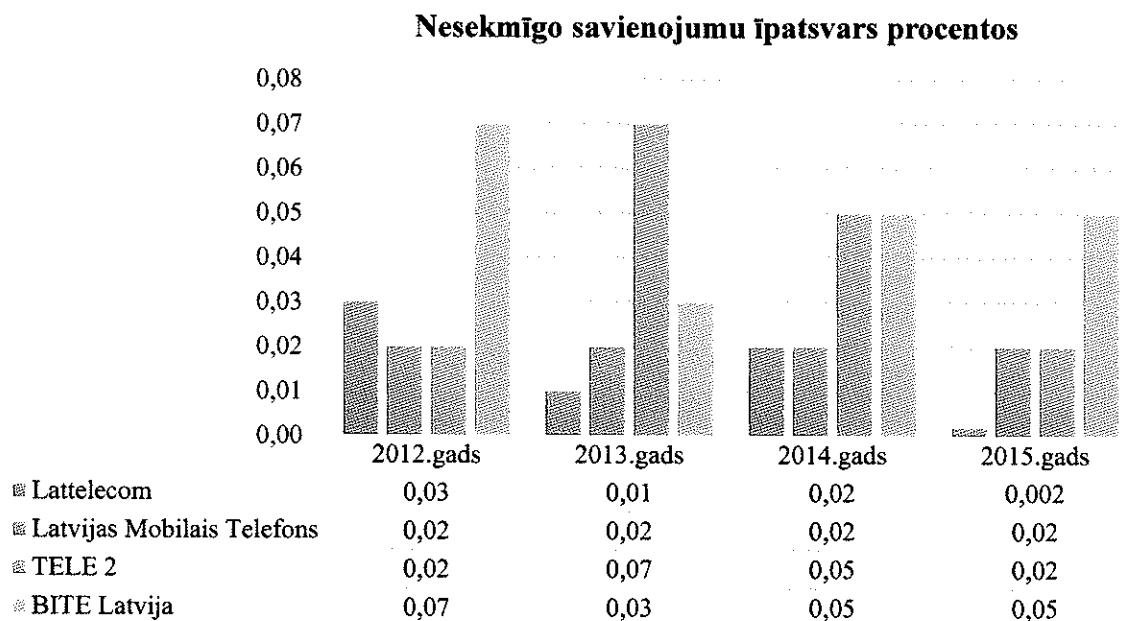
Pakalpojuma mērogs, jeb tas uz cik plašu adresātu loku ir iespējams veikt izsaukumu, izmantojot balss telefonijas pakalpojumus, ir ļoti līdzīgs gan fiksētās balss telefonijas pakalpojumiem, gan mobilās balss telefonijas pakalpojumiem. Nemot vērā, ka Latvijas Republikas teritorijā visiem fiksētā tīkla operatoriem un visiem mobilā tīkla operatoriem ir pienākums noslēgt starpsavienojuma līgumu ar katu komersantu, kas to pieprasa, visi balss telefonijas pakalpojuma nodrošinātāji saviem galalietotājiem var nodrošināt iespēju veikt izsaukumus uz visiem galalietotājiem Latvijas Republikas teritorijā neatkarīgi no elektronisko sakaru tīkla veida. Lai dotu saviem galalietotājiem iespēju veikt izsaukumus uz ārvalstīs esošiem adresātiem, operatoriem Latvijas Republikas teritorijā ir iespēja pašiem izveidot starpsavienojumus ar ārvalstu operatoriem vai arī iegādāties starptautiskā tranzīta pakalpojumus tranzīta tirgū⁹, kuru Regulators ir analizējis un atzinis par tirgu ar efektīvu konkurenci. Regulators konstatē, ka gandrīz neeksistē tādi adresāti, uz kuriem būtu iespējams veikt izsaukumu no viena operatora, bet nebūtu iespējams no cita operatora. Tādējādi Regulators secina, ka pakalpojuma mērogs, jeb adresātu sasniedzamība fiksētās balss telefonijas pakalpojumam un mobilās balss telefonijas pakalpojumam ir praktiski identiski.

Jebkuru divu pakalpojumu aizvietojamības novērtēšanā ir nepieciešams salīdzināt pakalpojumu kvalitāti. Fiksētās un mobilās balss telefonijas pakalpojumu kvalitāti var salīdzināt pēc vairākiem kvalitātes parametriem. Nemot vērā, ka Regulators katru gadu veic fiksētās un mobilās balss telefonijas kvalitātes parametru mēriņumus un publicē elektronisko

⁹ Ieteikumā 2003 minētais Tirgus Nr.10: tranzīta pakalpojumi fiksētajā telefonu tīklā.

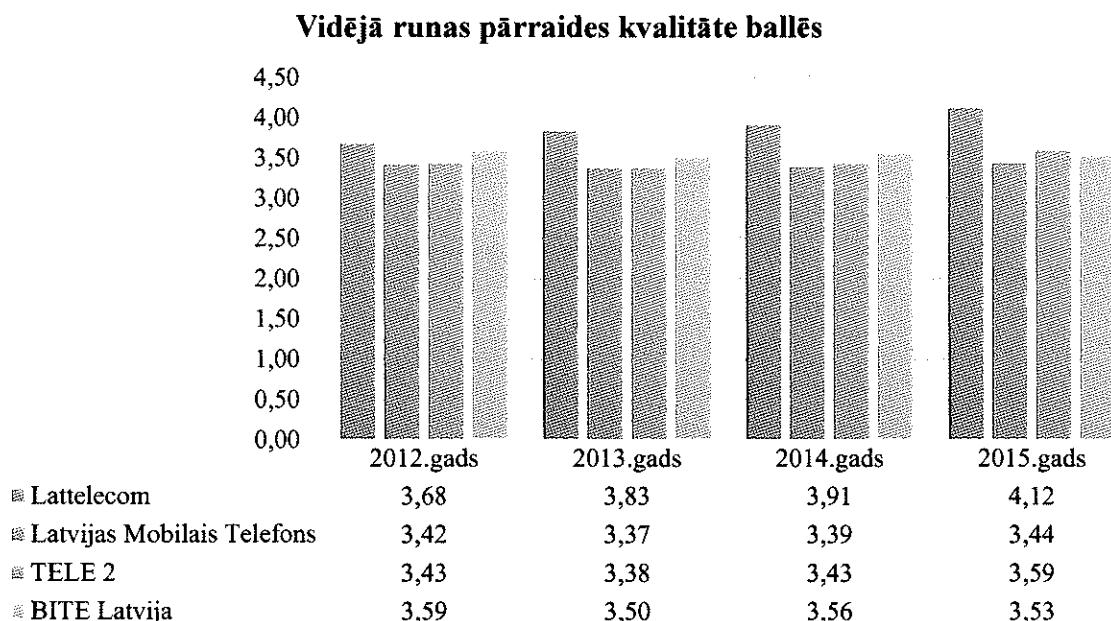
sakaru pakalpojumu kvalitātes pārskatu, izmantojot tajā publicētos elektronisko sakaru pakalpojumu datus, iespējams salīdzināt fiksētās un mobilās balss telefonijas pakalpojumu nesekmīgo savienojumu īpatsvaru procentos, vidējās runas pārraides kvalitāti un vidējo savienošanas laiku sekundēs.

Attēls 3. Nesekmīgo savienojumu īpatsvars procentos

Nesekmīgo savienojumu īpatsvars (Skatīt Attēlu 3) 2015.gadā bija ne vairāk kā 5 nesekmīgi savienojumi no 10000 mēģinājumiem gan fiksētajā tīklā, gan mobilajā tīklā. Nesekmīgo savienojumu koeficients nevienam no operatoriem kopumā nepārsniedz 0,1% (robeža, kad galalietotājs var pamanīt un izjust neizdevušos savienojumus), kas norāda par atbilstošu kvalitāti, turklāt nesekmīgo savienojumu īpatsvars kopš 2012.gada ir bijis ļoti zems gan fiksētajā tīklā, gan mobilajā tīklā, tādēļ uzskatāms, ka noslodzes gadījumā visi savienojumi ir sekmīgi un pakalpojums vienmēr ir pieejams un šis parametrs neietekmē galalietotāja balss telefonijas pakalpojuma sniedzēja izvēli.

Attēls 4. Vidējā runas pārraides kvalitāte ballēs

Runas pārraides kvalitāte tiek vērtēta pēc 5 baļļu skalas atbilstoši PESQ¹⁰ algoritmam.

Attiecībā uz runas pārraides kvalitāti, galalietotājs izjūt tās pasliktināšanos, ja dzirdamība ir zemāka par 2,5 ballēm, tādā gadījumā balss pārraide ir apgrūtināta, piemēram, labi dzirdamas fona skaņas, akustiski traucējumi vai sarunas pārrāvumi.

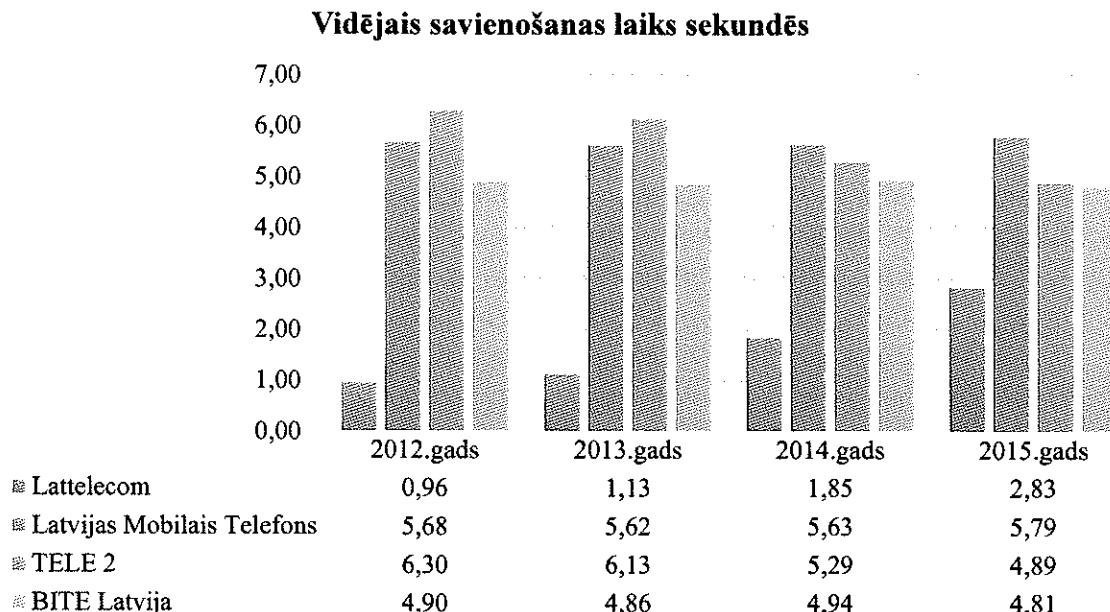
Kopumā šie parametri ir būtiski balss telefonijas pakalpojuma izmantošanā un SIA "Lattelecom" fiksētajā tīklā ar runas pārraides vērtējumu 4,12 balles 2015.gadā (skatīt Attēlu 4) galalietotājam ir nodrošināta teicama dzirdamība.

Analizējot mobilās balss telefonijas pakalpojumu sniedzēju runas pārraides kvalitātes rādītājus, Regulators konstatē, ka tie ir saglabājušies teicamā kvalitātē, nodrošinot ļoti labu dzirdamību.

Vidējā runas pārraides kvalitāte fiksētajā tīklā kopš 2012.gada ir nedaudz augstāka nekā mobilajā tīklā, bet arī šī kvalitātes parametra atšķirība ir nebūtiska un tā neietekmē galalietotāja izvēli.

¹⁰ Angļu val. - Perceptual Evaluation of Speech Quality

Attēls 5. Vidējais savienošanas laiks sekundēs

Vidējais savienošanas laiks sekundēs (skatīt Attēlu 5) fiksētājā tīklā ir būtiski zemāks nekā mobilajā tīklā. Tomēr jāņem vērā, ka SIA "Lattelecom" pakāpeniski pāriet no POTS uz IMS tehnoloģijas izmantošanu balss telefonijas pakalpojuma nodrošināšanai fiksētajā tīklā un IMS tehnoloģijas nodrošinātais savienošanas laiks ir būtiski augstāks nekā POTS tehnoloģijas nodrošinātais. Regulators 2015.gadā veica vidējā savienošanas laika mēriņumus fiksētajā tīklā izmantojot POTS tehnoloģiju un IMS tehnoloģiju, un konstatēja, ka vidējais savienojuma laiks izmantojot POTS tehnoloģiju bija 1,68 sekundes, bet izmantojot IMS tehnoloģiju vidējais savienojuma laiks bija 6,15 sekundes. Brīdī, kad SIA "Lattelecom" būs pilnībā pabeigusi ieviest IMS tehnoloģiju, fiksētās balss telefonijas pakalpojuma nodrošināšanai, atšķirība vidējā savienošanas laikā starp fiksēto un mobilo tīklu būs nebūtiskas.

Regulators secina, ka fiksētās un mobilās balss telefonijas pakalpojumu kvalitātes parametri atšķiras, tomēr atšķirības nav pietiekami lielas, lai tos uzskatītu par atšķirīgiem pakalpojumiem.

Galalietotājam, kuram nav paaugstinātu prasību pret balss telefonijas pakalpojuma kvalitāti, vissvarīgākais ir pakalpojuma ekonomiskais izdevīgums. Vienkāršs galalietotājs visbiežāk izvēlēsies pakalpojumu balstoties uz pakalpojuma apjoma un tarifa attiecību.

Pieprasījuma un piedāvājuma putas ekonomiskās aizstājamības novērtēšanai visbiežāk izmanto hipotētiskā monopolista testu (turpmāk - HMT). HMT novērtē vai hipotētiskajam monopolistam būtu izdevīgi veikt nelielu, bet nozīmīgu un pastāvīgu apskatāmā pakalpojuma tarifa palielinājumu, nesmot vērā tarifa palielinājuma ietekmi uz šā pakalpojuma pieprasījumu. Ja, veicot HMT, tiek secināts, ka hipotētiskajam monopolistam palielinot viena pakalpojuma tarifu, šī pakalpojuma pieprasījums samazināsies pietiekami, lai padarītu šo tarifa palielinājumu neizdevīgu, tad secināms, ka no pieprasījuma putas šim pakalpojumam eksistē aizvietotājs, kas ierobežo hipotētiskā monopolista tirgus varu.

Tradicionāli HMT tiek veikts, balstoties uz pakalpojumu šodienas tarifiem, vērtējot kā tarifu pieaugums varētu ietekmēt pakalpojumu pieprasījumu nākotnē. Lai izvairītos no

nepieciešamības paļauties uz pieņēmumiem par tarifu pieauguma iespējamo ietekmi nākotnē, Regulators, lai novērtētu fiksētās un mobilās balss telefonijas pakalpojumu aizvietojamību, salīdzina tarifus, ieņēmumus, pieprasīto pakalpojuma apjomu un pakalpojuma galalietotāju skaitu laika periodā no 2010.gada līdz 2015.gadam, izmantojot informāciju, kuru Regulatoram ir iesnieguši komersanti.

Regulatora sākotnējais uzdevums aizvietojamības novērtēšanai ir pakalpojumu tarifu izmaiņu izpētišana. Gan fiksētās, gan mobilās balss telefonijas pakalpojumi Latvijas Republikas teritorijā tiek piedāvāti kombinējot tos dažādos piedāvājumos vai komplektos (savstarpēji sasaistītos piedāvājumos), kuros parasti ir iekļauta piekluve telefonu tīklam (abonēšana), tarifs par izsaukuma minūti, kurš ir atkarīgs no adresāta operatora vai izsaukuma ilguma, vai kopējā mēneša izsaukumu ilguma, vai diennakts laika izsaukuma veikšanas brīdī. Tāpat šajos komplektos var būt iekļauti citi pakalpojumi kā publiskie interneta piekluves pakalpojumi, televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi publiskajos elektronisko sakaru tīklos, īsziņas vai citi pakalpojumi. Nav iespējams izvēlēties vienu tādu tarifu, kurš būtu uzskatāms par fiksētās vai mobilās balss telefonijas pakalpojuma tarifu un, kurš būtu salīdzināms ar citiem tarifiem vai pat pats ar sevi ilgstošā laika periodā. Lai atrisinātu šo problēmu, Regulators ir izvēlejies izmantot nevis vienu konkrētu pakalpojumu raksturojošu tarifu, bet gan vidējo balss telefonijas pakalpojuma tarifu, ko Regulators iegūst izdalot viena komersanta gada laikā gūtos ieņēmumus no pakalpojuma sniegšanas ar gada laikā sniegtā pakalpojuma apjomu minūtēs. Šādi Regulators iegūst vidējo vienas minūtes tarifu, kuru var salīdzināt ar vidējo vienas minūtes tarifu citā laika periodā vai cita komersanta vidējo vienas minūtes tarifu.

Turpmāk šajā dokumentā ievietotajās tabulās redzami lielāko Latvijas Republikas teritorijā aktīvo balss telefonijas pakalpojumu sniedzēju ieņēmumi no iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas Latvijas Republikas teritorijā (turpmāk - iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi), šī pakalpojuma galalietotāju skaits un nodrošinātā pakalpojuma apjoms minūtēs laika posmā no 2010.gada līdz 2015.gadam. Tabulās iekļauta informācija par lielāko fiksētās balss telefonijas pakalpojumu sniedzēju – SIA “Lattelecom” un trīs lielākajiem mobilās balss telefonijas pakalpojumu sniedzējiem – sabiedrību ar ierobežotu atbildību “Latvijas Mobilais telefons” (turpmāk - SIA “Latvijas Mobilais Telefons”), sabiedrību ar ierobežotu atbildību “Tele2” (turpmāk - SIA “Tele2”) un sabiedrību ar ierobežotu atbildību “Bite Latvija” (turpmāk - SIA “BITE Latvija”). SIA “Latvijas Mobilais Telefons” datos ir iekļauti arī dati par sabiedrību ar ierobežotu atbildību “ZetCOM” (turpmāk - SIA “ZetCOM”), jo SIA “Latvijas Mobilais Telefons” ir 100% SIA “ZetCOM” kapitāldālu īpašniece. Tabulā 7 un Tabulā 8 iekļauti aprēķinātie vidējie ieņēmumi (EUR) no iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas vienam galalietotājam gadā un vidējie tarifi (EUR centos) par vienu iekšzemes izsaukuma minūti.

Tabula 4. Iekšzemes balss telefonijas ieņēmumi (EUR) 2010-2015

Komersants	Ieņēmumi 2010	Ieņēmumi 2011	Ieņēmumi 2012	Ieņēmumi 2013	Ieņēmumi 2014	Ieņēmumi 2015
Lattelecom						
Latvijas Mobilais Telefons						
Tele2						
BITE Latvija						

Tabula 5. Iekšzemes balss telefonijas abonentu skaits 2010-2015

Komersants	Abonenti 2010	Abonenti 2011	Abonenti 2012	Abonenti 2013	Abonenti 2014	Abonenti 2015
Lattelecom						
Latvijas Mobilais Telefons						
Tele2						
BITE Latvija						

Tabula 6. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojuma apjoms (min) 2010-2015

Komersants	Minūtes 2010	Minūtes 2011	Minūtes 2012	Minūtes 2013	Minūtes 2014	Minūtes 2015
Lattelecom						
Latvijas Mobilais Telefons						
Tele2						
BITE Latvija						

Tabula 7. Vidējie ieņēmumi no viena abonenta gadā (EUR) 2010-2015

Komersants	Ien/Abonenti 2010	Ien/Abonenti 2011	Ien/Abonenti 2012	Ien/Abonenti 2013	Ien/Abonenti 2014	Ien/Abonenti 2015
Lattelecom						
Latvijas Mobilais Telefons						
Tele2						
BITE Latvija						

Tabula 8. Vidējie ieņēmumi par vienu iekšzemes izsaukuma minūti (EUR centos) 2010-2015

Komersants	Ien/Minūtes 2010	Ien/Minūtes 2011	Ien/Minūtes 2012	Ien/Minūtes 2013	Ien/Minūtes 2014	Ien/Minūtes 2015
Lattelecom						
Latvijas Mobilais Telefons						
Tele2						
BITE Latvija						

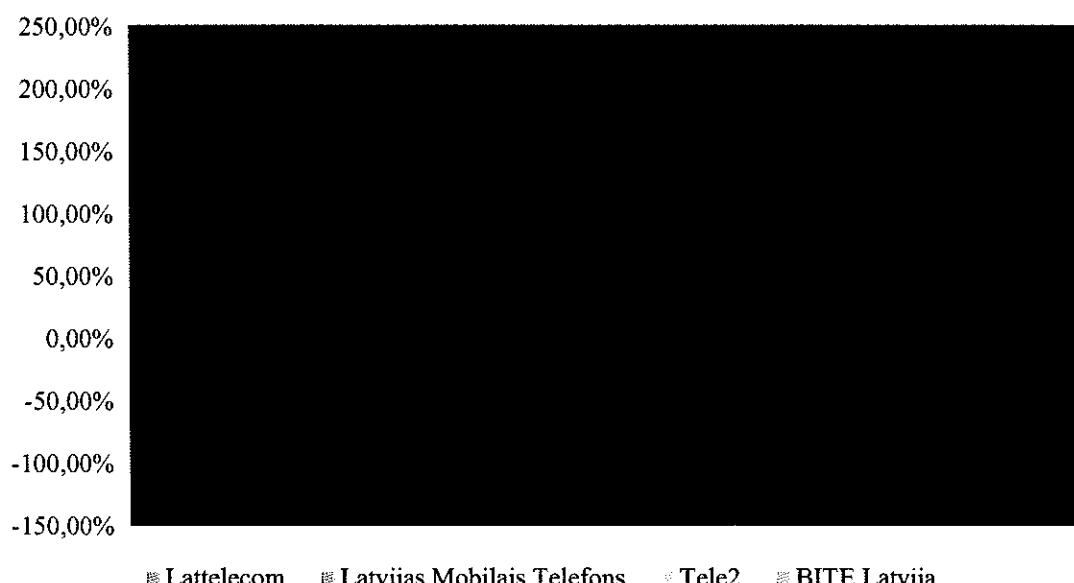
Vidējais SIA “Lattelecom” tarifs par vienu iekšzemes izsaukuma minūti 2010.gadā bija █ EUR par minūti. Mobilo operatoru – SIA “Latvijas Mobilais Telefons” un SIA “Tele2” vidējie tarifi 2010.gadā bija ievērojami augstāki. SIA “Tele2” vidējais tarifs bija par █% augstāks un SIA “Latvijas Mobilais Telefons” tarifs bija par █% augstāks nekā SIA “Lattelecom” vidējais tarifs. SIA “BITE Latvija” vidējais tarifs ir bijis viszemākais kopš 2010.gada – tas izskaidrojams ar SIA “BITE Latvija” kā jaunienācēja tirgū nepieciešamību pārvilināt esošo operatoru galalietotājus pie sevis. Salīdzinot vidējos tarifus 2010.gadā ar vidējiem tarifiem 2015.gadā, redzams, ka fiksētā tīkla operatora SIA “Lattelecom” vidējais iekšzemes izsaukuma minūtes tarifs ir mainījies nedaudz – palielinājies par █%. Tajā pašā laikā SIA “Latvijas Mobilais Telefons” vidējais tarifs ir samazinājies par █%, SIA “Tele2” par █% un SIA “BITE Latvija” par █%. Rezultātā 2015.gadā SIA “Lattelecom” vidējais

tarifs par vienu iekšzemes izsaukuma minūti ir visaugstākais. Neviena mobilās balss telefonijas pakalpojumu sniedzēja vidējais tarifs laikā no 2010.gada līdz 2015.gadam nav pieaudzis, bet vidējā tarifa samazinājums ir būtiski atšķirīgs starp fiksētā tīkla operatoru un mobilā tīkla operatoriem. Regulatoram ir pamats uzskatīt, ka mobilā tīkla operatori ir veikuši nozīmīgu un pastāvīgu iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tarifu samazinājumu, kamēr fiksētās iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tarifs ir mainījies pavisam nedaudz. Regulators uzskata, ka nozīmīga un pastāvīga mobilās balss telefonijas pakalpojuma tarifa samazinājuma ietekme uz balss telefonijas pakalpojuma pieprasījumu ir līdzvērtīgi nozīmīga un pastāvīga fiksētās balss telefonijas pakalpojuma tarifa palielināšanas ietekmei uz pieprasījumu.

Aplūkojot datus par ieņēmumiem, galalietotāju skaitu un nodrošinātā elektronisko sakaru pakalpojuma apjomu laika periodā no 2010.gada līdz 2015.gadam var konstatēt, ka kopējie ieņēmumi no iekšzemes balss telefonijas pakalpojuma nodrošināšanas ir būtiski sarukuši visiem pakalpojuma sniedzējiem, pakalpojuma galalietotāju skaits visiem operatoriem ir samazinājies, izņemot SIA “BITE Latvija”, kuras galalietotāju skaits ir būtiski pieaudzis, savukārt, nodrošinātā elektronisko sakaru pakalpojuma apjoms visiem mobilā tīkla operatoriem ir pieaudzis kamēr fiksētā tīkla operatoram tas ir būtiski samazinājies.

Attēls 6. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojuma ieņēmumu, vidējā tarifa, abonentu skaita un sniegtā pakalpojuma apjoma izmaiņas 2010-2015

Iekšzemes balss telefonijas pakalpojuma izmaiņas 2010-2015

SIA “Lattelecom” kopējie ieņēmumi no iekšzemes balss telefonijas pakalpojuma sniegšanas laikā no 2010.gada līdz 2015.gadam ir sarukuši par [REDACTED]%. Šajā laikā SIA “Lattelecom” sniegtā pakalpojuma vidējais tarifs ir palielinājies par [REDACTED]%, kas ir ievērojams palielinājums salīdzinājumā ar mobilā tīkla operatoriem, kuriem tarifi kopš 2010.gada ir samazinājušies par vairāk kā [REDACTED]%. SIA “Lattelecom” balss telefonijas galalietotāju skaits no 2010.gada līdz 2015.gadam ir samazinājies par [REDACTED], jeb [REDACTED]%. Kopējais SIA “Lattelecom” elektronisko sakaru tīklā norunāto iekšzemes minūšu skaits no 2010.gada līdz 2015.gadam ir sarucis par [REDACTED]%. No visa 2015.gadā nodrošinātā iekšzemes balss

telefonijas pakalpojuma apjoma SIA “Lattelecom” nodrošināja tikai █%. Fakts, ka SIA “Lattelecom” sniegtā pakalpojuma apjoms krītas straujāk nekā galalietotāju skaits, izskaidrojams ar to, ka SIA “Lattelecom” saviem platjoslas interneta piekļuves galalietotājiem piedāvā neierobežotu daudzumu izsaukuma minūšu SIA “Lattelecom” elektronisko sakaru tīklā bez papildus samaksas. Secināms, ka pietiekami daudzi SIA “Lattelecom” galalietotāji piekrīt šāda bezmaksas pakalpojuma saņemšanai, bet, neraugoties uz to, ka šī pakalpojuma lietošana ir bez maksas, šo pakalpojumu vienalga neizmanto. Šādu tendenci arī apstiprina vidēji viena galalietotāja gada laikā norunāto minūšu skaita izmaiņas – 2015.gadā viens SIA “Lattelecom” galalietotājs vidēji norunāja par █% mazāk minūšu nekā 2010.gadā (skatīt Tabulu 9).

Tabula 9. Vidējais viena galalietotāja gada laikā norunāto iekšzemes izsaukumu minūšu skaits 2010-2015

Komersants	Min/Abonenti 2010	Min/Abonenti 2011	Min/Abonenti 2012	Min/Abonenti 2013	Min/Abonenti 2014	Min/Abonenti 2015
Lattelecom						
Latvijas Mobilais Telefons						
Tele2						
BITE Latvija						

SIA “Latvijas Mobilais Telefons” kopējie gada ieņēmumi no iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas laikā no 2010.gada līdz 2015.gadam ir sarukuši nedaudz mazāk nekā SIA “Lattelecom” – par █%. Atšķirībā no SIA “Lattelecom” SIA “Latvijas Mobilais Telefons” vidējais vienas iekšzemes balss telefonijas minūtes tarifs šajā laikā ir sarucis par █%. Iespējams, tieši šī tarifa samazinājuma rezultātā, SIA “Latvijas Mobilais Telefons” galalietotāju skaits ir sarucis par █% – mazāks kritums nekā SIA “Lattelecom” – un sniegtā pakalpojuma apjoms ir pieaudzis par █%.

SIA “Tele2” ieņēmumi no iekšzemes balss telefonijas nodrošināšanas laikā no 2010.gada līdz 2015.gadam ir sarukuši par █% – vairāk kā SIA “Lattelecom” un SIA “Latvijas Mobilais Telefons”. Vidējais SIA “Tele2” vienas iekšzemes izsaukuma minūtes tarifs šajā laikā ir kritis par █%. SIA “Tele2” galalietotāju skaits šajā laikā ir kritis nedaudz mazāk nekā SIA “Latvijas Mobilais Telefons” – par █%, bet norunāto minūšu skaits ir pieaudzis ievērojami straujāk – par █%.

SIA “BITE Latvija” ienāca balss telefonijas pakalpojumu tirgū vēlāk nekā citi mobilā tīkla operatori – kad tirgus jau bija piesātināts un jaunus galalietotājus SIA “BITE Latvija” varēja piesaistīt vien pārvilinot tos no citiem mobilā tīkla operatoriem vai no SIA “Lattelecom”. SIA “BITE Latvija” vidējais iekšzemes balss telefonijas vienas minūtes tarifs 2010.gadā bija viszemākais. Neraugoties uz to, laikā līdz 2015.gadam SIA “BITE Latvija” vidējais tarifs saruka visvairāk – par █% un sasniedza █ EUR centus par izsaukuma minūti. SIA “BITE Latvija” ir vienīgais operators, kura galalietotāju skaits laikā no 2010.gada līdz 2015.gadam pieauga, turklāt pieauga būtiski – par █%, jeb █%. Nodrošinātā pakalpojuma apjoms šajā laikā trīskāršojās – pieauga par █%, turklāt viena galalietotāja vidēji gadā norunāto minūšu skaits pieauga par █%.

Analizējot ieņēmumu, galalietotāju skaita un pakalpojumu apjoma attīstību no 2010.gada līdz 2015.gadam, Regulators secina, ka galalietotāji ir reagējuši uz nozīmīgu un pastāvīgu mobilās balss telefonijas pakalpojumu tarifu samazinājumu (attiecībā pret fiksētās

balss telefonijas pakalpojumu tarifiem), pārtraucot lietot SIA “Lattelecom” sniegtos fiksētās balss telefonijas pakalpojumus un aizvietojot tos ar mobilā tīkla operatoru sniegtajiem mobilās balss telefonijas pakalpojumiem.

Analizējot fiksētās un mobilās balss telefonijas pakalpojumus no pakalpojuma galalietotāju, jeb pieprasījuma puses, no 2010.gada līdz 2015.gadam, Regulators konstatē, ka fiksētās un mobilās balss telefonijas pakalpojumi atšķiras jo mobilās balss telefonijas pakalpojums savas mobilitātes dēļ ir plašāk pieejams, fiksētās balss telefonijas pakalpojumu nodrošināšanas kvalitāte (vidējais savienošanas laiks, runas pārraides kvalitāte) ir nedaudz augstāka, bet adresātu sasniedzamību abi pakalpojumi nodrošina praktiski identisku. Neraugoties uz to, ka pastāv atšķirības starp fiksētās balss telefonijas pakalpojumiem un mobilās balss telefonijas pakalpojumiem, Regulators secina, ka šo pakalpojumu galalietotāji, reagējot uz pakalpojumu tarifu izmaiņām, tomēr aizstāj fiksētās balss telefonijas pakalpojumus ar mobilās balss telefonijas pakalpojumiem.

Piedāvājuma puses aizstājamība

Analizējot apskatāmā pakalpojuma piedāvājuma puses aizstājamību, līdzīgi kā analizējot pieprasījuma puses aizstājamību, nepieciešams piemērot HMT, uzdodot šādu jautājumu: ja apskatāmā pakalpojuma hipotētiskais monopolists veiktu nelielu, bet nozīmīgu un pastāvīgu pakalpojuma tarifu palielinājumu, vai cits komersants, kurš sniedz salīdzināmo pakalpojumu, var salīdzinoši īsā laikā un bez nesamēriem un neatgūstamiem ieguldījumiem uzsākt sniegt apskatāmo pakalpojumu, tādējādi ierobežojot hipotētiskā monopolista tirgus varu? Mobilās balss telefonijas pakalpojumu sniedzēji varētu ļoti viegli, ātri un bez būtiskiem ieguldījumiem pārveidot sniegtos mobilās balss telefonijas pakalpojumus par līdzīgiem fiksētās balss telefonijas pakalpojumiem, ierobežojot pakalpojuma saņemšanu tikai vienas konkrēta mobilā tīkla bāzes stacijas darbības zonā. Šādi ierobežots mobilās balss telefonijas pakalpojums būtu salīdzināms ar fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tomēr tas nevarētu kompensēt fiksētās balss telefonijas priekšrocību – pakalpojuma darbību neatkarīgi no elektroenerģijas padeves galalietotājam. Regulators secina, ka, lai arī mobilās balss telefonijas pakalpojuma sniedzēji nevar nodrošināt tieši tādu pašu pakalpojumu, kādu nodrošina fiksētās balss telefonijas pakalpojumu sniedzēji, tomēr tie var pielāgot savus sniegtos pakalpojumus tā, lai tie varētu ierobežot hipotētiskā monopolista tirgus varu.

Izvērtējot fiksētās balss telefonijas un mobilās balss telefonijas pakalpojumu funkcionālo aizstājamību, pieprasījuma puses aizstājamību un piedāvājuma puses aizstājamību, Regulators secina, ka mobilās balss telefonijas pakalpojums ir aizvietotājs fiksētās balss telefonijas pakalpojumam, tādēļ mobilās balss telefonijas pakalpojums ir jāiekļauj Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgos.

5.1.5. Vai izsaukumi uz īpašiem numuriem ir iekļauti Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū?

Īpašie numuri ir pakalpojumu numuri (turpmāk – īpašie numuri), piemēram:

- bezmaksas izsaukuma, dalītās samaksas un papildu samaksas pakalpojuma sniegšanai;
- taksofonu līnijas ierīkošanai fiksētajā tīklā, pakalpojuma „Virtuālais pasts” sniegšanai;

- pakalpojuma „Virtuālais privātais tīkls” sniegšanai, galiekārtas pieslēgumam publiskajā radiokomunikāciju tīklā;
- publisko telefonu tīklu operatoru pakalpojumu sniegšanai;
- uzziņu dienesta pakalpojumu sniegšanai.

Izsaukumi uz īpašiem numuriem nodrošina ne tikai komunikācijas nepieciešamību, bet sniedz papildvērtību vai papildpakalpojumus. Galalietotājs, kas piemēram, veic izsaukumu uz pakalpojumu numuriem, grib saņemt specifisku informāciju (dažādas uzziņas) vai saturu. Par šo papildvērtību vai papildpakalpojumu galalietotājam nepieciešams maksāt īpašu, tradicionāli, paaugstinātu tarifu. Tieši papildvērtība ir izsaukuma primārais iemesls. Izsaukumu veidi, kuri ir iekļauti Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū apmierina tikai komunikācijas vajadzības, iespējas saņemt papildvērtības pakalpojumus ir ierobežotas. No otras pusē, izmantojot īpašos numurus, lai vienkārši sazinātos nav efektīvi, jo zvani uz tādiem numuriem, tradicionāli, ir dārgāki. Tāpēc Regulators konstatē, ka fiksētās balss telefonijas pakalpojumi nevar aizvietot izsaukumus uz īpašiem numuriem un otrādi.

5.1.6. Vai starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksēta vietā ir iekļauti Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū?

Starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā (turpmāk - starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi) nevar aizvietot iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus. Tomēr, atšķirībā no 5.1.1. punktā minētā, iedalījums starp iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem un starptautiskās balss telefonijas pakalpojumiem nav radies tarifu diferencēšanas rezultātā šādu apsvērumu dēļ:

- Visi komersanti, kas nodrošina iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus, atsevišķi nodala starptautiskās balss telefonijas pakalpojumus;
- Vairumtirdzniecības produkti, kuri nepieciešami iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu un starptautiskās balss telefonijas pakalpojumu nodrošināšanai (starpsavienojuma pakalpojumi), ir atšķirīgi:
 - savienojumu pabeigšanas fiksētā vietā individuālos publiskos telefonu tīklos pakalpojumi vai tranzīta pakalpojumi noslodzes pārraidei, izmantojot noslodzes tranzītu caur cita komersanta publisko elektronisko sakaru tīklu, fiksētās balss telefonijas pakalpojumu nodrošināšanai;
 - tranzītu pakalpojumi noslodzes pārraidei uz ārvalstīs esošiem publisko elektronisko sakaru tīkliem starptautiskās balss telefonijas pakalpojumu, nodrošināšanai.

Līdz ar to konkurences apstākļus Starptautiskās balss telefonijas pakalpojumu tirgos nevar salīdzināt ar konkurences apstākļiem Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgos.

Regulators konstatē, ka iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi un starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi, veido atsevišķus tirgus un starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi nav jāiekļauj Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū.

5.2. Geogrāfiskā mēroga novērtējums

Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus visi komersanti nodrošina visā Latvijas Republikas teritorijā. Neatšķiras ne pakalpojumu saņemšanas iespējas, ne nosacījumi, ne tarifi. Tādēļ Regulators konstatē, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgu ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija.

5.3. Tirgus definēšanas rezultāti

Veiktās analīzes rezultātā Regulators konstatē, ka Ieteikumā 2003 minētajā Tirgū Nr.3 - fiziskām personām publiski pieejami vietējās vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā, un Tirgū Nr.5 - juridiskām personām publiski pieejami vietējās vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā, ir iekļauti izsaukumi uz publisko mobilo tīklu, kas nodrošināti fiksētā vietā, mobilās balss telefonijas pakalpojumi un balss telefonijas pakalpojumi, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā.

5.4. Situācija tirgos

Ņemot vērā, ka Regulators ir secinājis, ka mobilās balss telefonijas pakalpojums ir aizvietotājs fiksētās balss telefonijas pakalpojumam, nepieciešams apskatīt kāda situācija ir izveidojusies Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū, pēc mobilās balss telefonijas pakalpojumu pievienošanas. Analizējot Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus iepriekš, 2011.gadā, Regulators analizēja tikai fiksētās balss telefonijas pakalpojumu sniedzējus atsevišķi un secināja, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgos ir viens komersants ar BIT – SIA “Lattelecom”.

Iekļaujot Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus analīzē arī datus par mobilās balss telefonijas pakalpojumu sniedzējiem, Regulators konstatē, ka situācijā analizētajā tirgū ir būtiski mainījusies. Aplūkojot tirgus daļas Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū (skatīt Attēlu 7 un Attēlu 8), redzams, ka komersants ar lielāko tirgus daļu pēc ieņēmumiem ir SIA “Latvijas Mobilais Telefons” ar █% tirgus daļu 2015.gadā un komersants ar lielāko tirgus daļu pēc noslodzes ir SIA “Tele2” ar tirgus daļu █% 2015.gadā. Otra lielākā tirgus daļa 2015.gadā pēc ieņēmumiem ir SIA “Tele2” ar █%; otra lielākā tirgus daļa pēc noslodzes – SIA “Latvijas Mobilais Telefons” ar █%. SIA “Lattelecom” tirgus daļa pēc ieņēmumiem ir █% un pēc noslodzes tikai █%.

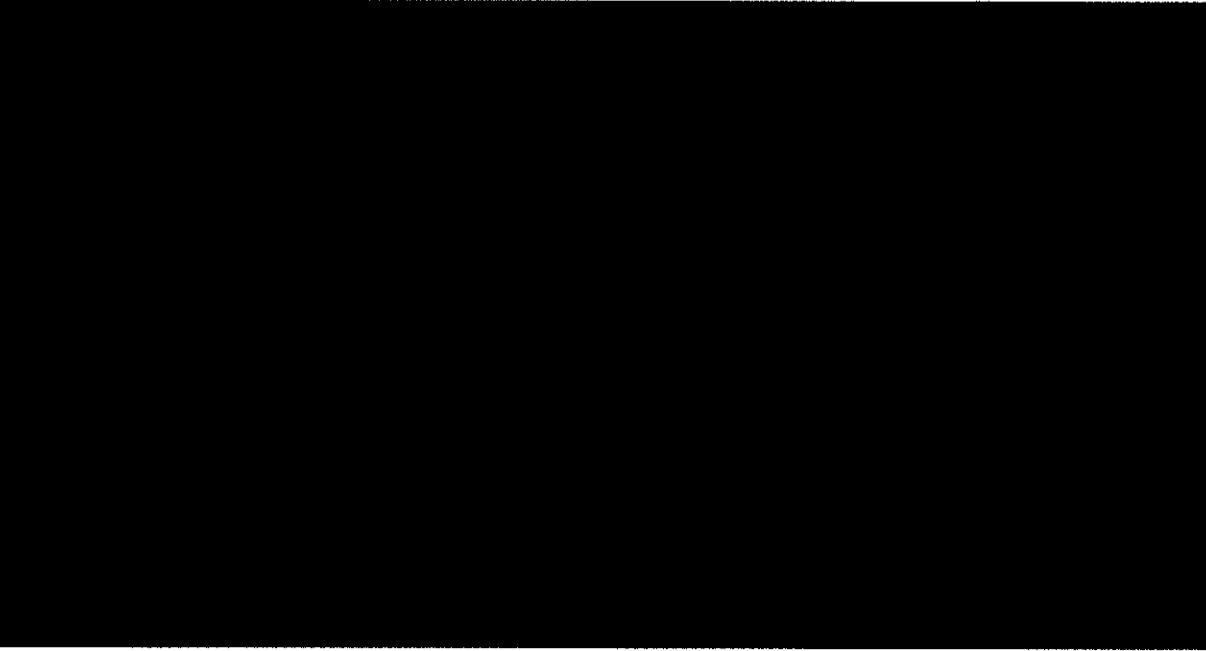
Attēls 7. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus daļas pēc ieņēmumiem 2010-2015

Iekšzemes balss telefonijas ieņēmumi

Attēls 8. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus daļas pēc noslodzes 2010-2015

Iekšzemes balss telefonijas noslodze

Saskaņā ar līdzšinējo praksi, Regulators no komersantiem piepras Noteikumu 1.pielikumā ietverto informāciju divas reizes gadā un Noteikumu 2.pielikumā ietverto informāciju reizi gadā. Regulators tirgus analīzei pamatā izmanto Noteikumu 2.pielikumā ietverto informāciju, taču, lai sniegtu plašāku skatījumu tiek izmantots arī Noteikumu 1.pielikumā ietvertā informācija. Tā kā komersantiem auditētie dati par iepriekšējo kalendāro gadu to rīcībā nonāk tikai nākamā gada vidū, Regulators saņem tirgus analīzei nepieciešamo

informāciju vismaz 9-12 mēnešus pēc iepriekšējā pārskata gada beigām. Ņemot vērā informācijas pieprasījuma samērīgumu, Noteikumu 2.pielikums tiek nosūtīts komersantiem reizi gadā.

Regulators, lai nodrošinātu tirgus situācijas tendenču novērošanu, šajā analīzē izmanto arī Noteikumu 1.pielikumā ietverto informāciju, kas ir neauditēti finanšu rādītāji, ar mērķi apstiprināt vai atspēkot konstatētās tirgus tendencies.

Saskaņā ar Noteikumu 1.pielikumā ietverto informāciju, kas ir neauditētie dati, pavisam 55 komersanti 2015.gadā piedāvāja iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus un guva no tiem ieņēmumus.

Zemāk norādītajā tabulā (skatīt Tabulu 10) apkopoti dati par komersantu ieņēmumiem no iekšzemes balss telefonijas pakalpojumiem, kā arī norādītas komersantu tirgus daļas 2015.gadā. Dati par 2015.gadu apkopoti no Noteikumu 1.pielikumā ietvertās informācijas, kas ir neauditēti komersantu dati par ieņēmumiem.

Tabula 10. Komersantu ieņēmumi un tirgus daļas no iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas 2015.gadā

Komersants	Ieņēmumi, EUR	Tirgus daļa, %
Latvijas Mobilais Telefons		
Tele2		
Lattelecom		
Bite Latvija		
MEGATEL		
CSC TELECOM		
Latvijas Dzelzceļš		
TELENET		
Telegrupa Baltijā		
DATU TEHNOLOGIJU GRUPA		
LATVENERGO		
Fixed Lines		
Balticom		
Stream Networks		
UNISTARS		
MWTV		
Interneta Pasaule		
Augstceltnieki		
TELIA LATVIJA		
Telekom Baltija		
BALTCOM TV		
OPTRON		
Telefant		
Brokers		
LIVAS KTV		
Datagrupa.lv		
Infrastruktūras serviss		

ECO Networks
Nordic Technologies
BMI TELECOM
Radio Telecommunication Network
iLink
INTELLICA
Starnet
AdForte
LABO NAMU AĢENTŪRA
DAUTKOM TV
Optix
Ventbunkers
ULSI
SIGIS
TELEGLOBAL
Load.Lv
ELEKTRONS S
Amber Telecom
Vājstrāvas tīkli
Ekodreams Ltd
MPE NETS
LIVENET
WEST EAST INDUSTRIES
LUTOR
SILKO serviss
Tivi
HIG Serviss Baltija
MASTER TELECOM

Zemāk norādītajā tabulā (skatīt Tabulu 11) apkopoti dati par komersantu nodrošināto iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu noslodzi minūtēs, kā arī norādītas komersantu tirgus daļas 2015.gadā. Dati par 2015.gadu apkopoti no Noteikumu 1.pielikumā ietvertās informācijas.

Tabula 11. Komersantu noslodze un tirgus daļas no iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas 2015.gadā

Komersants	KOPĀ, minūtes	Tirgus daļa
Tele2		
Latvijas Mobilais Telefons SIA		
Bite Latvija		
Lattelecom		
MEGATEL		
BALTCOM TV		

CSC TELECOM
Telegrupa Baltijā
Stream Networks
TELENET
Fixed Lines
Latvijas Dzelzceļš
Balticom
Infrastruktūras serviss
OPTRON
UNISTARS
Telekom Baltija
LATVENERGO
Vājstrāvas tīkli
LIVAS KTV
TELIA LATVIA
Augstceltne
MWTV
Telefant
Datagrupa.lv
ECO Networks
Radio Telecommunication Network
AdForte
Nordic Technologies
Starnet
Optrix
iLink
Interneta Pasaule
TELEGLOBAL
Amber Telecom
BMI TELECOM
ELEKTRONS S
ULSI
SIGIS
LIVENET
LUTOR
Load.Lv
WEST EAST INDUSTRIES
Tivi
MASTER TELECOM

Acīmredzams, ka, iekļaujot Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū arī mobilos operatorus, tirgū savstarpēji konkurē četri salīdzinoši lieli komersanti, un neviens no tiem nav uzskatāms par komersantu ar BIT, īpaši SIA “Lattelecom”.

5.5. Tirkus dalībnieki

Visi komersanti, kas norādīti Tabulā 11 un Tabulā 12, izņemot SIA “Interneta pasaule”, kas tika likvidēts 2016.gada 9.martā, sniedz iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus un gūst no tiem ienākumus, kā arī sniedz minētos pakalpojumus Latvijas Republikas teritorijā, Regulators uzskata, ka 54 komersanti ir uzskatāmi Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus dalībniekiem (skatīt Tabulu 12).

Tabula 12. Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus dalībnieki

Uzņēmējdarbības forma	Komersants	Vienotais reģistrācijas Nr.
SIA	AdForte	40103143723
SIA	Amber Telecom	40103283869
SIA	Augstceltnē	40103000117
SIA	BALTCOM TV	40003005264
AS	Balticom	40003443452
SIA	Bite Latvija	40003742426
SIA	BMI TELECOM	40103640149
SIA	Brokers	41503041891
SIA	CSC TELECOM	40003611196
SIA	Datagrupa.lv	40003475316
SIA	DATU TEHNOLOGIJU GRUPA	50003459811
SIA	DAUTKOM TV	41503014963
SIA	ECO Networks	40003356193
SIA	Ekodreams Ltd	40003437901
SIA	ELEKTRONS S	50003326881
SIA	Fixed Lines	40103526479
SIA	HIG Serviss Baltija	40003374682
SIA	iLink	41203019961
SIA	INTELLICA	40103438123
SIA	Infrastruktūras serviss	40003215809
SIA	LABO NAMU AĢENTŪRA	40003716230
SIA	Lattelecom	40003052786
AS	LATVENERGO	40003032949
VAS	Latvijas Dzelzceļš	40003032065
SIA	Latvijas Mobilais Telefons	50003050931
SIA	LIVAS KTV	40003637208
SIA	LIVENET	41503048546
SIA	Load.Lv	40103462892
SIA	LUTOR	40003643134

SIA	MASTER TELECOM	40003684039
SIA	MEGATEL	40103296789
SIA	MPE NETS	40003535278
SIA	MWTV	40003796842
SIA	Nordic Technologies	40003542000
SIA	Optix	43603040513
SIA	OPTRON	40103066693
SIA	Radio Telecommunication Network	40003172251
SIA	SIGIS	40103046358
SIA	SILKO serviss	40103277985
SIA	Starnet	42403017746
SIA	Stream Networks	50003913971
SIA	Tele2	40003272854
SIA	Telefant	40003733368
SIA	TELEGLOBAL	50103159181
SIA	Telegrupa Baltijā	40003284868
AS	Telekom Baltija	40003454545
SIA	TELENET	40003615639
SIA	TELIA LATVIA	40003057571
SIA	Tivi	40103241776
SIA	ULSI	44103015443
SIA	UNISTARS	40003482318
SIA	Vājstrāvas tīkli	40003893156
AS	Ventbunkers	50003179321
AS	WEST EAST INDUSTRIES	40003170848

6. Trīs kritēriju tests

Regulators fiziskām personām publiski pieejamo Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgu ir analizējis divas reizes, un Regulators 2007.gada 7.martā ir pieņemis lēmumu Nr.50 un Lēmumu Nr.52, ar kuriem šajā tirgū viens komersants – SIA “Lattelecom” – ir noteikts par komersantu ar BIT un ar kuriem tam ir piemērotas saistības. Komersantu ar BIT ietekme tirgū un piemērotās saistības ir periodiski jāpārskata. Nemot vērā, ka piemērotās saistības var tikt grozītas vai atceltas tikai ar Regulatora lēmumu, kas ir balstīts uz tirgus analīzi, tad, lai pārskatītu Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū piemērotās saistības, Regulatoram nepieciešams veikt atkārtotu Tirgus Nr.3 un Tirgus Nr.5 analīzi.

Ieteikumā 2014 EK norāda, kuros elektronisko sakaru tirgos visbiežāk sastopamas konkurences problēmas un kurus elektronisko sakaru tirgus EK iesaka analizēt un regulēt. Ieteikuma 2014 2.punkts nosaka, ka gadījumā, ja valsts pārvaldes iestādes vēlas regulēt tirgus, kuri nav iekļauti Ieteikumā 2014, tad valsts pārvaldes iestādēm jāpārliecinās vai regulējamais tirgus atbilst šādiem trīs kumulatīviem kritērijiem (trīs kritēriju tests):

- pastāv augsti un ilglaicīgi (nepārejoši) strukturāli, administratīvi vai regulatīvi šķēršļi iekļūšanai tirgū;
- tirgus struktūra nesliecas uz efektīvu konkurenci šī ziņojuma darbības laikā, ņemot vērā uz infrastruktūru balstītas un cita veida konkurences apstākļus un nepastāvot šķēršļiem iekļūšanai tirgū;
- konkurences tiesību piemērošana vien ir nepietiekama, lai pienācīgi risinātu konstatētās konkurences nepilnības.

Šie kritēriji jāpiemēro kumulatīvi, tas ir, neatbilstība jebkuram no tiem norāda, ka šim tirgum nav nepieciešams *ex ante* (apsteidzošs) regulējums.

6.1. Šķēršļi iekļūšanai tirgū

Pirmais kritērijs, kas jāapskata, lai novērtētu vai Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū nepieciešama *ex-ante* (apsteidzoša) regulēšana, ir augsti un ilglaicīgi (nepārejoši) šķēršļi iekļūšanai minētajā tirgū. Ja Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū nepastāv augsti šķēršļi, kas attur jaunus komersantus no iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas, vai ja šie šķēršļi uzskatāmi par īslaicīgiem un pārejošiem, tad trīs kritēriju testa pirmais kritērijs nav izpildīts un Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus uzskatāms par tirgu ar efektīvu konkurenci, kurā *ex-ante* (apsteidzoša) regulēšana nav nepieciešama. Šķēršļi iekļūšanai tirgū var būt strukturāli vai normatīvi.

Strukturāli šķēršļi ir saistīti ar darbības uzsākšanu Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū un nav atkarīgi no ārējiem tirgu ietekmējošiem faktoriem. Strukturālie šķēršļi galvenokārt ir lielas investīcijas, kuras nepieciešamas, lai uzsāktu darbību tirgū un kuras nevar atpelnīt pietiekami īsā laikā, piemēram: lieli ieguldījumi infrastruktūras būvniecībai vai iegādei, lieli ieguldījumi zīmola izveidei un popularizēšanai. Par strukturālu šķērsli uzskatāms arī tāds tirgū esošs komersants, kas ir sasniedzis tādu mēroga un vēriena ekonomiku, kas ļauj tam nodrošināt efektīvāku pakalpojumu sniegšanu.

Normatīvie šķēršļi ir normatīvo aktu vai regulējošo institūciju normatīvo aktu piemērošanas prakses radīti ilgstoši pastāvoši asimetriski nosacījumi tiem komersantiem, kas darbojas tirgū, un tiem, kas šajā tirgū vēlas ieklūt.

Par normatīvajiem šķēršļiem var uzskatīt normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus darbības uzsākšanai vai darbībai Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū, nodokļus un nodevas, nepieciešamību iegādāties licences, vai izpildīt noteiktas darbības vai kritērijus darbībai minētajā tirgū.

Analizējot Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgu, tirgus analīzes pirmajā un otrajā kārtā, Regulators konstatēja, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū pastāv augsti strukturāli šķēršļi iekļūšanai tirgū.

Vērtējot vai jaunam komersantam pastāv šķēršļi iekļūšanai Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū, jāsecina, ka augsti strukturāli šķēršļi joprojām pastāv, jo jaunam komersantam ir nepieciešams pašam uzbūvēt vai nomāt no cita operatora elektronisko sakaru tīklu balss telefonijas pakalpojumu nodrošināšanai. Elektronisko sakaru tīkla būvniecība ir ļoti dārga un saistīta ar augstu neatgūstamo izmaksu risku, jo izbūvētam elektronisko sakaru tīklam nav alternatīvu izmantošanas iespēju.

Lai arī jaunam komersantam iekļūšana Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū ir ievērojami apgrūtināta, Regulatoram jāņem vērā konstatētās fiksētās balss telefonijas pakalpojumu aizvietojamība ar mobilās balss telefonijas pakalpojumu, kā rezultātā, tika ieviestas izmaiņas tirgus definīcijā. Iekļaujot mobilās balss telefonijas pakalpojumu Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgos, pieauga to esošo komersantu skaits, kuri uzskatāmi par Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus dalībniekiem.

Regulators, analizējot konkurences apstākļus Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū, secināja, šo komersantu savstarpējā konkurence ir pietiekama, lai nodrošinātu efektīvas konkurences apstākļus minētajā tirgū.

6.2. Tirgus attīstība (dinamika)

Lai Regulators konstatētu vai Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus atbilst otrajam trīs kritēriju testa kritērijam, nepieciešams analizēt vai Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus šī ziņojuma pārskata periodā ir vērsts uz efektīvu konkurenci. Regulatoram nepieciešams analizēt vai tirgus struktūra pēc šķēršļiem iekļūšanai tirgū neierobežo efektīvas konkurences rašanos vai attīstību Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū. Iepriekšējās tirgus analīzes kārtās, definējot Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgu, netika konstatēta mobilās balss telefonijas pakalpojumu aizstājamība ar fiksētās balss telefonijas pakalpojumu, tādēļ Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus definīcijā tika iekļauti tikai fiksētās balss telefonijas pakalpojumi. Savukārt šajā tirgus analīzes kārtā Regulatoram jāņem vērā arī konstatētā mobilās un fiksētās balss telefonijas pakalpojumu aizvietojamība.

Aplūkojot tirgus daļas par ieņēmumiem, galalietotāju skaitu un nodrošinātā elektronisko sakaru pakalpojuma apjomu laika periodā no 2010.gada līdz 2015.gadam var konstatēt, ka SIA “Lattelecom” ieņēumi no fiksētās balss telefonijas pakalpojumu nodrošināšanas būtiski samazinās katru gadu, bez tam arī abonentu skaits un nodrošinātā elektronisko sakaru pakalpojuma apjoms ar katru gadu samazinās. Savukārt mobilā tīkla operatoru ieņēmumu, abonentu skaita un nodrošinātā pakalpojum apjoma tirgus daļas ar katru gadu palielinās. Zemāk norādītajās tabulās ir atspoguļoti četru lielāko operatoru gūto ieņēmumu, abonentu skaita un nodrošinātā pakalpojum apjoma tirgus daļas laika periodā no 2010.-2015.gadam. Arī pārējo fiksēto un mobilo operatoru tirgus daļas ir apkopotas un norādītas zemāk norādītajās tabulās.

Iekšzemes fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tirgū lielākā tirgus daļa jeb █% pēc ieņēmumiem 2015.gadā pieder SIA “Latvijas Mobilais Telefons”, aiz kura seko SIA “Tele2” ar █% lielu tirgus daļu. Savukārt pēc nodrošinātā pakalpojuma apjoma lielākā tirgus daļa jeb █% pieder SIA “Tele2” un tad SIA “Latvijas Mobilais Telefons” ar █%. Pēc abonentu skaita lielākā tirgus daļa pieder SIA “Tele2” █% un nedaudz mazāka tirgus daļa pieder SIA “Latvijas Mobilais Telefons” ar █%.

Tabula 13.Iekšzemes fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tirgus komersantu tirgus daļas pēc ieņēmumiem 2010-2015

Komersants	Ieņēmumi 2010	Ieņēmumi 2011	Ieņēmumi 2012	Ieņēmumi 2013	Ieņēmumi 2014	Ieņēmumi 2015
Lattelecom						
Latvijas Mobilais Telefons						
Tele2						

BITE Latvija	
Citi fiksētie	
Citi mobilie	

Tabula 14. Iekšzemes fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tirgus komersantu tirgus daļas pēc nodrošinātā pakalpojuma apjoma 2010-2015

Komersants	Minūtes 2010	Minūtes 2011	Minūtes 2012	Minūtes 2013	Minūtes 2014	Minūtes 2015
Lattelecom						
Latvijas Mobilais Telefons						
Tele2						
BITE Latvija						
Citi fiksētie						
Citi mobilie						

Tabula 15. Iekšzemes fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tirgus komersantu tirgus daļas pēc abonentu skaita 2010-2015

Komersants	Abonenti 2010	Abonenti 2011	Abonenti 2012	Abonenti 2013	Abonenti 2014	Abonenti 2015
Lattelecom						
Latvijas Mobilais Telefons						
Tele2						
BITE Latvija						
Citi fiksētie						
Citi mobilie						

Iekļaujot mobilās balss telefonijas pakalpojumus Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū, tirgus daļu analīze liecina, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū valda efektīva konkurence. Arī aplūkojot citus apstākļus Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū, Regulators secina, ka nav pamata noteikt nevienu komersantu par komersantu ar BIT. Konkrētajā tirgū darbojas četri lieli un savstarpēji konkurējoši komersanti, kuriem katram ir izbūvēta sava infrastruktūra. Nevienam no šiem komersantiem nav priekšrocību, ko sniedz piekļuve infrastruktūrai un visi šie komersanti ir pietiekami lieli komersanti, lai tiem būtu vienlīdzīga iespēja piekļūt finanšu resursiem, lai nodrošinātu investīcijas un komersanta attīstību.

Regulators, analizējot konkurences apstākļus Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū, secina, ka, iekļaujot tirgus analīzē arī mobilās balss telefonijas pakalpojumus, Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus uzskatāms par tirgu ar efektīvu konkurenci. Regulators uzskata, ka šī ziņojuma pārskata periodā nav sagaidāmas tādas konkurences apstākļu izmaiņas, kas ļautu atzīt kādu komersantu par komersantu ar BIT.

6.3. Konkurences tiesību pietiekamība

Ņemot vērā, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus, iekļaujot tajā mobilās balss telefonijas pakalpojumu sniedzēju nodrošinātos balss telefonijas pakalpojumus, uzskatāms par tirgu ar efektīvu konkurenci, Regulators secina, ka *ex ante* (apsteidzoša) iejaukšanās šajā tirgū vairs nav nepieciešama un, ka atsevišķos izņēmuma konkurences nepietiekamības gadījumos *ex post* (pēc fakta) konkurences tiesību piemērošana būtu piemērotāka.

6.4. Trīs kritēriju testa rezultāti

Analizējot konkurences apstākļus Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū, Regulators secina, ka, iekļaujot šajā tirgus analīzes kārtā arī mobilās balss telefonijas pakalpojumus, Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus uzskatāms par tirgu, kurā nepastāv komersanti ar būtisku ietekmi. Lai arī iekļūšanai Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū pastāv augsti šķēršļi, tirgū konkurē pietiekami daudz komersantu, veidojot efektīvu konkurenci. Ņemot vērā, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus uzskatāms par tirgu ar efektīvu konkurenci, *ex ante* (apsteidzoša) iejaukšanās šajā tirgū vairs nav nepieciešama un atsevišķos izņēmuma konkurences nepietiekamības gadījumos *ex post* (pēc fakta) konkurences tiesību piemērošana būtu piemērotāka kropļojumu novēršanai nākotnē.

Regulators ir secinājis, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus neatbilst diviem trīs kritēriju testa kritērijiem, tādēļ Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū nav nepieciešams piemērot *ex ante* (apsteidzošu) regulēšanu.

7. Saistības

Pirmajā tirgus analīzes kārtā Regulators Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū atzina vienu komersantu – SIA “Lattelecom” par komersantu ar BIT un ar lēmumu Nr.50, lēmumu Nr.52 piemēroja tam saistības.

Tirgus analīzes otrajā kārtā Regulators secināja, ka Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū konkurences apstākļi nav būtiski mainījušies un Regulatoram nav nepieciešams atcelt, grozīt vai papildināt pirmās kārtas tirgus analīzes rezultātā pieņemto lēmumu Nr.50 un lēmumu Nr.52 par SIA “Lattelecom” atzišanu par komersantu ar BIT, un par saistību piemērošanu.

Tā kā trešās kārtas tirgus analīzes gaitā tika konstatēta mobilās un fiksētās balss telefonijas pakalpojumu aizstājamība, kā rezultātā tika ieviestas izmaiņas tirgus definīcijā, ir pieaudzis to komersantu skaits, kuri uzskatāmi par Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgus dalībniekiem. Regulators, analizējot konkurences apstākļus Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū, secināja, ka šo komersantu savstarpējā konkurence ir pietiekama, lai nodrošinātu efektīvas konkurences apstākļus minētajā tirgū.

Ņemot vērā minēto, saskaņā ar ESL 31.panta trešo daļu tiem komersantiem, kuri noteikti par komersantiem ar būtisku ietekmi Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū nepieciešams atcelt BIT statusu un atcelt visas tiem piemērotās saistības.

Regulators secina, ka nepieciešams atcelt visas ar lēmumu Nr.50 un lēmumu Nr.52 SIA “Lattelecom” noteiktās saistības.

Nemot vērā, ka saistītajā vairumtirdzniecības Tirgū Nr.2 - Savienojuma uzsākšana publiskā telefonu tīklā, ko nodrošina fiksētā vietā, ar 2016.gada 25.augusta lēmumu Nr.125 “Par būtiskas ietekmes atcelšanu savienojuma uzsākšanas publiskā telefonu tīklā, ko nodrošina fiksētā vietā, tirgū” no 2017.gada 1.janvāra tiek atcelts Regulatora 2006.gada 30.jūnija lēmums Nr.171 „Par SIA „Lattelecom” būtisku ietekmi savienojumu uzsākšanas publiskajā fiksētajā telefonu tīklā Latvijas Republikas teritorijā tirgū”. Nemot vērā minēto, Regulators nosaka, ka SIA “Lattelecom” ar Lēmumu Nr.50 un Lēmumu Nr.52 piemērotās saistības zaudēs spēku no 2017.gada 1.janvāra.

8. Nacionālā konsultācija

Šī ziņojuma publiskojamā versija ir publicēta Regulatora mājaslapā internetā paredzot 30 dienas priekšlikumu un komentāru sniegšanai.

SIA „Lattelecom” 2016.gada 8.septembrī iesniedza Regulatoram vēstuli Nr.LTC-K-16-10964 un 2016.gada 6.oktobrī vēstuli Nr.LTC-K-16-12339 ar priekšlikumiem un komentāriem par šajā ziņojumā analizēto. SIA „Lattelecom” Vēstulē norāda, ka piekrīt Ziņojumā par tirgus analīzi konstatētajam, kā arī uzskata, ka nav nekāda pamata novilcināt saistību atcelšanu un lūdz pēc iespējas ātrāk Regulatoru atceļt ar Lēmumu Nr.50 un Lēmumu Nr.52 SIA “Lattelecom” noteiktās saistības Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū.

9. Konkurences padomes viedoklis

2016.gada 26.augustā Regulators nosūtīja šo ziņojumu Konkurences padomei priekšlikumu un komentāru sniegšanai. 2016.gada 16.septembrī Regulators saņēma Konkurences padomes 2016.gada 16.septembra vēstuli Nr.5-9/1059 un 2016.gada 10.oktobrī - Konkurences padomes 2016.gada 10.oktobra vēstuli Nr.5-9./1191, kurā Konkurences padome norādīja, ka tā piekrīt noteiktajām tirgus definīcijām, argumentācijai par tirgus analīzes rezultātiem, kā arī atbalsta nepieciešamību atceļt ar Lēmumu Nr.50 un Lēmumu Nr.52 SIA “Lattelecom” noteiktās saistības Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū.

10. Konsultācija ar EK un citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem

2016.gada 3.novembrī Regulators paziņoja un nosūtīja ES dalībvalstu regulatoriem, EK un BEREC saskaņošanai šo ziņojumu un plānoto pasākumu kopumu, kurā plānoja atceļt saistības SIA “Lattelecom”, kurš vairs nav uzskatāms par komersantu ar būtisku ietekmi Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū. EK šo paziņojumu reģistrēja 2016.gada 3.novembrī ar lietas Nr.LV/2016/1935.

Regulators 2016.gada 30.novembrī saņēma EK 2016.gada 30.novembra vēstuli Nr.C(2016)8095 final “Par Komisijas lēmumu lietā LV/2016/1935: tādu publiski pieejamu vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu mazumtirdzniecības tirgi, kas fiziskām un juridiskām personām nodrošināti fiksētā vietā”, kurā EK saskaņo plānoto pasākumu kopumu Iekšzemes balss telefonijas pakalpojumu tirgū.

